

บทที่ 3

ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือ ผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ. 2498

3.1 การปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ในการดำเนินคดีอาญากับทหารกระทำผิด

กระบวนการยุติธรรมทหาร นอกจากจะใช้กฎหมายทหารแล้ว ก็ยังจะต้องใช้กฎหมายของฝ่ายพลเรือนรวมอยู่ด้วย การใช้กฎหมายร่วมกับพลเรือน บางครั้งมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการระหว่างทหารกับพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจก่อให้เกิดเรื่องผิดฟ้องมองใจกันอยู่เสมอ ทางราชการเห็นความจำเป็นเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายอันจะเป็นการบั่นทอนความสามัคคีในระหว่างกันและกัน กระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงได้ร่วมกันกำหนดเป็นข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 ขึ้น โดยกำหนดการปฏิบัติและประสานงานกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น การตรวจค้นจับกุม ควบคุม แจ้งเหตุ รับผิดชอบตัว สอบสวน ร่วมฟังการสอบสวน เป็นต้น

ก. การตรวจค้นทหาร

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทยฯ ข้อ 23, 24 แยกออกเป็น

1. ทหารที่สวมเครื่องแบบ ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีความสงสัยโดยเหตุอันสมควรว่ามีสิ่งของไว้ในครอบครองเพื่อใช้ในการกระทำผิด หรือได้มาจากการกระทำผิด หรือมีไว้เป็นความผิด ก็ตรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้ามีสารวัตรทหารอยู่ในที่ที่จะทำการตรวจค้น ก็ให้ร้องขอสารวัตรทหารจัดการให้ ถ้าสารวัตรทหารไม่ยินยอมทำการตรวจค้นให้ก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการตรวจค้นเอง สถานที่ตรวจค้นให้หาสถานที่เหมาะสมเท่าที่จะหาได้ในภูมิประเทศนั้น

2. ทหารมิได้สวมเครื่องแบบ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทำการตรวจค้นได้เหมือนบุคคลธรรมดา
3. นายทหารชั้นสัญญาบัตร การตรวจค้นต้องมีเหตุผลอันสมควรยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา
4. ตัวบุคคลซึ่งโดยสารอยู่ในพาหนะของทหาร ถ้าสงสัยว่าจะมีสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายชุกซ่อนอยู่ในตัวคน ต้องมีเหตุผลอันสมควรเป็นพิเศษยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา และต้องตรวจค้นให้แล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด ถ้ามีสารวัตรทหาร ก็ให้สารวัตรทหารร่วมทำการตรวจค้นด้วย

บ. การจับกุมทหาร

ปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ข้อ 7 ถึงข้อ 13 แยกได้เป็น

1. ทหารสวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญาฐานหลอโทษ หรือกระทำผิดต่อกฎหมายอื่นอันมิโทษปรับสถานเดียว ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องชี้แจงให้ผู้กระทำผิดไปสถานีตำรวจโดยดี ถ้าไม่ยอมไป ก็ให้จดยศ ชื่อ เครื่องหมาย และสังกัด ไปแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการติดต่อกับผู้บังคับบัญชาทหารให้ส่งตัวไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการทางคดี ถ้ามีสารวัตรทหารอยู่ในที่เกิดเหตุ ให้แจ้งสารวัตรทหารจับกุมตัวส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

2. ทหารสวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญานอกจากความผิดตาม

4.1 ภายนอกเขตที่ตั้งของหน่วยทหาร ไม่ว่าจะกระทำผิดซึ่งหน้า หรือพยายามจะกระทำผิด หรือสงสัยว่าจะกระทำผิด หรือมีผู้บอกให้จับ หรือมีหมายสั่งจับก็ดี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องพิจารณาดูก่อนว่าในที่นั้นมีสารวัตรทหารอยู่หรือไม่ ถ้ามีสารวัตรทหารก็บอกให้สารวัตรทหารเป็นผู้จับกุม และควบคุมตัวส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปโดยด่วน ห้ามใช้กุญแจมือหรือผูกมัดจำจงแต่อย่างใด หากขัดขืนไม่ยอมไปโดยดีจึงให้จับกุมตัวไป ถ้าหากมีการต่อสู้ขัดขวางการจับกุม พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต้องพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธให้มากที่สุด เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้

3. ทหารสวมเครื่องแบบเสพสุราเมาจนเสียกริยา หรือแสดงกริยาวาจาเกะกะหยาบคายต่อประชาชนภายนอกเขตที่ตั้งทหาร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต้องแจ้งผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบ เป็นหน้าที่ของฝ่ายทหารเป็นผู้ดำเนินการและจัดการตามระเบียบราชการทหารต่อไป ถ้าไม่มีผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหารหรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุด ก็ให้จัดการโดยสุภาพ ตามควรแก่กรณี

4. นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการที่มีได้สวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญาภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ไม่ว่าจะกระทำผิดซึ่งหน้า หรือพยายามจะกระทำผิด หรือสงสัยว่าจะกระทำผิดหรือมีผู้บอกให้จับ หรือมีหมายสั่งจับ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องพิจารณาดูก่อนว่าในที่นั้นมีสารวัตรทหารอยู่หรือไม่ ถ้ามีสารวัตรทหารก็บอกให้สารวัตรทหารเป็นผู้จับกุม และควบคุมตัวส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปโดยด่วน แต่ถ้าไม่มีสารวัตรทหาร ก็ให้จับกุมได้โดยบอกให้นายทหารผู้นั้นไปที่ทำการพนักงานสอบสวนโดยดี ห้ามใช้กุญแจมือหรือผูกมัดจำจงแต่อย่างใด หากขัดขืนไม่ยอมไปโดยดีจึงให้จับกุมตัวไป ถ้าหากมีการต่อสู้ขัดขวางการจับกุม จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธให้มากที่สุด เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้

5. ทหารหนีราชการ ซึ่งทางฝ่ายทหารได้มีหนังสือขอร้องให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการจับกุมให้ทัน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับตัวไว้เพื่อมอบเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่ผู้นั้นสังกัดอยู่ แต่ถ้ามีสารวัตรทหารอยู่ในที่นั้น ก็ให้แจ้งสารวัตรทหารเป็นผู้จับกุมและดำเนินการตามระเบียบราชการทหารต่อไป

6. ทหารสวมเครื่องแบบหรือไม่สวมเครื่องแบบหลายคนกำลังกระทำผิดอาญาภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรีบแจ้งเหตุให้ผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบโดยด่วน ให้ฝ่ายทหารร่วมมือกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการระงับและจับกุมผู้กระทำผิดส่งที่ทำการพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีทหารกับตำรวจกำลังก่อการวิวาทกัน ให้ทั้งสองฝ่ายรีบรายงานผู้บังคับบัญชาการของตนทราบในโอกาสแรก ให้ผู้บังคับบัญชารีบออกไปยังที่เกิดเหตุและจัดการระงับโดยเร็ว

7. ทหารก่อการไม่สงบขึ้นภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรีบแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นนั้นให้ผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบ และให้ฝ่ายทหารร่วมมือกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการจับกุมส่งไปที่ทำการพนักงานสอบสวน และพยายามหาหลักฐานให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป กับให้ทุกฝ่ายรายงานให้ผู้บังคับบัญชาของตนทราบโดยด่วน

ค. การควบคุมทหารกระทำผิดอาญาในชั้นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

ปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ข้อ 14 และข้อ 15 ดังนี้

1. ทหารสวมเครื่องแบบ ที่กระทำผิดอาญาและถูกจับกุมตัวมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ไม่ให้เอาตัวเข้าห้องควบคุม เว้นแต่จะแสดงกริยาอาละวาดหรือพยายามจะหลบหนีจึงให้นำเข้าห้องควบคุมและห้ามบังคับให้ถอด

เครื่องแบบ กับให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องให้ทหารผู้นั้นเข้าห้องควบคุมไว้ในรายงานประจำวันเพื่อเป็นหลักฐานด้วย และให้ชี้แจงผู้บังคับบัญชาทหารทราบเพื่อมิให้เกิดการเข้าใจผิด

2. ทหารมิได้สวมเครื่องแบบ ที่กระทำผิดอาญาและถูกจับกุมตัวมา ถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ให้นำตัวเข้าห้องควบคุมได้ ถ้าสถานีตำรวจใดมิห้องควบคุมที่มีขีดจำกัดให้ใช้ห้องควบคุมที่มีขีดจำกัดนั้น

3. นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ จะสวมเครื่องแบบหรือไม่ก็ตาม เมื่อกระทำผิดอาญาและถูกจับกุมตัวมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และคดีที่ต้องทรมานโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้พนักงานสอบสวนจะต้องยอมให้นายทหารผู้นั้นประกันตัวเองได้ แต่ถ้าคดีที่ต้องทรมานโทษสูงกว่าที่กำหนดไว้ จะต้องเป็นผู้ประกันหรือหลักประกันที่สมควร และถ้านายทหารผู้ต้องหาไม่มีผู้ประกันหรือหลักประกันที่สมควร และถ้านายทหารผู้ต้องหาไม่มีผู้ประกันหรือหลักประกันที่ดี พนักงานสอบสวนเห็นไม่ควรให้ประกันที่ดี พนักงานสอบสวนจะแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารมารับตัวตามระเบียบ และจะนำตัวนายทหารผู้ต้องหาเข้าห้องควบคุม ไม่ได้ เว้นแต่จะแสดงกิริยาอาละวาดหรือพยายามจะหลบหนี จึงให้นำเข้าห้องควบคุมได้ และห้ามบังคับให้ถอดเครื่องแบบ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องบันทึก เหตุการณ์ที่จำเป็นต้องให้นายทหารผู้ต้องหาผู้นั้นเข้าห้องควบคุมไว้ในรายงานประจำวันเพื่อเป็นหลักฐานด้วย กับจะต้องชี้แจงผู้บังคับบัญชาทหารทราบเพื่อมิให้เกิดการเข้าใจผิด (ข้อตกลงฯ ข้อ 14 ประกอบด้วยข้อ 21)

4. ทหารที่ถูกจับกุมและควบคุมตัว ซึ่งจำเป็นต้องพักค้างในขณะเดินทางยังไม่ถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจควบคุมไว้ได้เท่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้หนี

5. ทหารทมิราษฎรที่ถูกจับตัวได้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จะต้องควบคุมไว้แล้วแจ้งผู้บังคับบัญชาทหารทราบโดยเร็วที่สุด

ง. การแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการที่ทหารกระทำผิดอาญา หรือกำลังจะกระทำผิดอาญาก็ดี หรือจะขอเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมาร่วมระงับปราบเหตุที่เกิดขึ้น

ในกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติดังนี้ (ข้อตกลงฯ ข้อ 17)

1. ติดต่อไปยังผู้บังคับบัญชาทหารที่จะกระทำผิด หรือกำลังจะกระทำผิด หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงโดยทางหนังสือ หรือส่งนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรหรือชั้นประทวนไปชี้แจง

2. ถ้าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องร้ายแรง เช่น ดำรวจ ทหาร ยกพวกวิวาทกันหรือเกิดการจลาจล ซึ่งมีทหารร่วมอยู่ด้วย เป็นต้น และต้องขอเจ้าหน้าที่ ฝ่ายทหารช่วยเหลือโดยรีบด่วน ให้ติดต่อทางโทรศัพท์หรือทางอื่นใดได้ดังนี้

2.1 ทหารบก ติดต่อไปยังผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1 ณ ที่ทำการหรือที่บ้านพัก หรือติดต่อไปยังกองพันทหารสารวัตรที่ 1 มณฑลทหารบกที่ 1

2.2 ทหารเรือ ติดต่อไปยังกองพันสารวัตร กรมนาวิกโยธิน (ที่สถานีทหารเรือกรุงเทพฯ)

2.3 ทหารอากาศ ติดต่อไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ หรือกองพันทหารสารวัตรทหารอากาศ

2.4 ถ้าไม่สามารถจะแจ้งไปยังสถานที่ดังกล่าวนี้ ใด ก็ต้องแจ้งตรงไปยังกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1

2.5 ในจังหวัดอื่น แจ้งต่อผู้บังคับหน่วยทหารที่ทหารผู้นั้น สังกัดอยู่ หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงทราบ

จ. การแจ้งให้ฝ่ายทหารมารับตัวทหารที่ถูกจับ

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต้องแจ้งฝ่ายทหารทราบในโอกาสแรกที่จะแจ้งได้นับแต่วันที่นำตัวทหารที่ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และฝ่ายทหารจะต้องรีบมาติดต่อในโอกาสแรกที่ได้รับทราบการแจ้งนั้น ในกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติดังนี้ (ข้อตกลงฯ ข้อ 18)

1. ทหารบก แจ้งไปยังหน่วยกองพันหรือกรมกองทหารที่ผู้ต้องหา สังกัดอยู่ ถ้าเป็นทหารที่มาจากต่างจังหวัดหรือไม่ทราบสังกัดแน่นอน ต้องแจ้งไปยังกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1

2. ทหารเรือ แจ้งไปยังกองพันสารวัตร กรมนาวิกโยธิน (ที่สถานีทหารเรือกรุงเทพฯ)

3. ทหารอากาศ แจ้งไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ หรือกองพันทหารสารวัตรทหารอากาศ

4. ในการที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งไปแล้ว แต่ฝ่ายทหารยังไม่มาติดต่อประการใด ถ้าเป็นคดีอยู่ในอำนาจศาลพลเรือน ให้พนักงานสอบสวน ผู้ว่าคดี หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ดำเนินการไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ต้องนำตัวไปมอบให้แก่มณฑลทหารบกที่ 1 หรือที่ทำการสารวัตรทหารเรือ หรือกองบัญชาการกองทัพอากาศ แล้วแต่กรณี ให้ฝ่ายทหารรับตัวควบคุมไว้ และจัดการต่อไป

5. ส่วนจังหวัดอื่น ปฏิบัติเช่นเดียวกันโดยอนุโลม แต่การนำตัวไปมอบ ให้มอบแก่ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด ถ้าทหารที่กระทำผิดนั้นมาจากต่างจังหวัด หรือไม่ทราบสังกัดแน่นอนให้นำตัวส่งผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงรับตัวควบคุมไว้ดำเนินการต่อไป

จ. การรับและมอบตัวทหารที่ถูกจับ

ปฏิบัติดังนี้ (ข้อคกลงฯ ข้อ ๑๘)

1. การรับตัว เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะเป็นผู้นำหนังสือสำคัญสำหรับรับตัวทหาร (แบบ 1) ของผู้บังคับบัญชาแต่ชั้นผู้บังคับกองพัน หรือผู้บังคับการเรือ หรือผู้บังคับการกองบินขึ้นไปมาแสดง เว้นแต่ในจังหวัดใดที่มีหน่วยทหารตั้งอยู่อิสระ หรือหน่วยทหารเคลื่อนที่ไปปฏิบัติราชการฐานะต่ำกว่ากองพัน ก็ให้ใช้หนังสือราชการของผู้บังคับหน่วยนั้น ๆ ได้ กรณีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ให้นายทหารชั้นสัญญาบัตร กรณีนอกจากนี้ให้นายทหารชั้นประทวนขึ้นไปเป็นผู้นำหนังสือสำคัญสำหรับรับตัวทหาร (แบบ 1) มารับตัว
2. การมอบตัว พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้วแต่กรณีจะดูหนังสือสำคัญสำหรับรับตัวทหารนั้นถูกต้องหรือไม่ เมื่อถูกต้องแล้วจึงจะทำหนังสือมอบตัว(แบบ 2) หนังสือนี้ให้ทำเป็น 2 ฉบับ ข้อความตรงกัน ลงชื่อผู้รับและผู้มอบทั้ง 2 ฉบับ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้วแต่กรณี ดิดสำนวนการสอบสวนฉบับหนึ่งมอบให้ฝ่ายทหารไปฉบับหนึ่ง พร้อมกับมอบตัวทหารไป หากมีการกำหนดวันเวลานัดหมายอย่างไร ทั้งสองฝ่ายจะต้องติดต่อประสานงานกันให้ชัดเจน อย่าให้เสียผลต่อทางราชการ
3. การรับตัวและมอบตัวทหารซึ่งต้องหาในทางอาญาที่มีบาดเจ็บซึ่งถูกควบคุมไว้ และส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลนั้น ให้ปฏิบัติการรับและมอบตัวดังกล่าวมาข้างต้น แต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องแจ้งให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทราบทันที

ช. การรับและมอบตัวทหารหนีราชการ

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับทหารหนีราชการที่ฝ่ายทหารมีหนังสือขอร้องให้จับได้ จะต้องปฏิบัติดังนี้ (ข้อคกลงฯ ข้อ 20 ประกอบด้วยข้อ 18 วรรค 2 โดยอนุโลม)

1. ในกรุงเทพมหานคร แจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาทหารโดยเร็วที่สุด
  - 1.1 ทหารบก แจ้งไปยังหน่วยกองพันหรือกรมกองทหารที่ผู้ต้องหาสังกัดอยู่ ถ้าเป็นทหารที่มาจากต่างจังหวัดหรือไม่ทราบสังกัดแน่นอน จะต้องแจ้งไปยังกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1

1.2 ทหารเรือ แจ้งไปยังกองพันสารวัตร กรมนาวิกโยธิน
(ที่สถานีทหารเรือกรุงเทพฯ)

1.3 ทหารอากาศ แจ้งไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ
หรือกองพันทหารสารวัตรทหารอากาศ

1.4 เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะต้องรีบมารับตัวไปอย่างช้าไม่เกิน
กว่า 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่รับแจ้ง

2. สำหรับจังหวัดอื่น ต้องรีบแจ้งผู้บังคับบัญชาทหารหรือผู้บังคับ
หน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงมารับตัวไปโดยเร็ว

3. จังหวัดใดกรมกองทหารตั้งอยู่ห่างไกลกับที่ตั้งจังหวัด ไม่สะดวก
ในการที่จะมาติดต่อให้ฝ่ายทหารทราบ หรือไม่มีกรมกองทหารตั้งอยู่ พนักงานฝ่ายปกครอง
หรือตำรวจจะต้องคุมตัวทหารไปส่งยังกรมกองทหารที่อยู่ใกล้เคียงเป็นผู้รับตัวไว้ แล้วส่งไป
ยังกรมกองทหารต้นสังกัดจัดการต่อไป

ช. การสอบสวนทหาร

1. การสอบสวนคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งเกิดขึ้นภายในเขตที่
ตั้งทหารหรือเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกัน หรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วย
วินัยทหาร หรือความลับของทางราชการทหาร โดยปกติให้อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่าย
ทหารทำการสอบสวน ตามวิธีพิจารณาความอาญาทหาร แต่ถ้าฝ่ายทหารร้องขอให้
พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยลำพังหรือร่วมกับฝ่ายทหาร ก็ให้พนักงานสอบสวนให้
ความร่วมมือตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ

ในกรณีที่ฝ่ายทหารร้องขอให้พนักงานสอบสวนดำเนินการอย่าง
อื่นนอกจากการสอบสวนตามความในวรรคต้น เช่น การสืบสวน การค้น หรือจับกุม เมื่อ
ฝ่ายทหารได้ให้ข้อเท็จจริงหรือหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการได้ตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญาแล้วก็ให้พนักงานสอบสวนให้ความร่วมมือ

อนึ่ง ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้รับแจ้งความไว้
หรือได้ประสบเหตุและมีเหตุจำเป็นที่จะต้องสอบสวน ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน
ไปพลางก่อน แล้วรีบแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบ ถ้าฝ่ายทหารขอรับตัวไปดำเนินการ ก็ให้มอบ
ตัวและสำนวนการสอบสวนให้ไป แต่ถ้าฝ่ายทหารไม่มารับตัวผู้ต้องหาไปดำเนินการหรือไม่
แจ้งให้ทราบ ก็ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปจนเสร็จสำนวน (ข้อตกลงฯ ข้อ 26)

2. คดีอาญาที่ทหารเป็นผู้ต้องหา นอกจากที่กล่าวไว้ใน 1 พนักงาน
สอบสวนจะดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพนักงานสอบสวน
จะแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนในคดีนั้นในโอกาสแรก ถ้าฝ่ายทหารที่มาร่วมฟัง

การสอบสวนมีความสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใดในการสอบสวน ก็ให้ร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้ซักถามให้ ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ซักถามให้ ก็ให้ฝ่ายททการที่มาร่วมฟังการสอบสวนทำบันทึกในข้อที่พนักงานสอบสวนไม่ซักถามติดไว้ในสำนวนการสอบสวน ส่วนวิธีที่จะนำพยานเข้าสอบสวนนั้นให้อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวน แต่กรณีที่ฝ่ายททการจะนำพยานเข้าสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนขัดข้อง ก็ให้ฝ่ายททการทำบันทึกเหตุที่ขอพยานเข้าสอบสวนติดสำนวนไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการททการต่อไป เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ณ. การร่วมฟังการสอบสวน

1. ปฏิบัติตามข้อคกลงฯ ข้อ 26 ทวิ และข้อ 38 ดังนี้

1.1 "การร่วมฟังการสอบสวน" หมายถึง ร่วมฟังการสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มดำเนินการสอบสวนจนปิดสำนวนการสอบสวน

1.2 ในระหว่างสอบสวน ถ้าฝ่ายททการได้รับคำททการผู้ต้องหาไปควบคุม ก็ให้พนักงานสอบสวนและฝ่ายททการทำความตกลงกำหนดวันและเวลานำคำททการผู้ต้องหาไปให้พนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการพนักงานสอบสวน หรือ ณ ที่ใด แล้วแต่จะเห็นสมควร

1.3 ในกรณีที่ฝ่ายททการรับคำททการผู้ต้องหาไปควบคุมตัวครั้งแรก ถ้าพนักงานสอบสวนประสงค์จะให้ฝ่ายททการควบคุมตัวผู้ต้องหาครั้งแรกไว้ตั้งแต่เมื่อใดเป็นเวลาเท่าใด ให้บันทึกจำนวนวันที่จะให้ควบคุมตัวลงในหนังสือมอบและรับคำททการกระทำผิดอาญา (แบบ 2) แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 15 วัน โดยให้นับตั้งแต่วันที่ฝ่ายททการได้รับคำผู้ต้องหาไป

1.4 เมื่อคำสั่งควบคุมตัวผู้ต้องหาครั้งแรกครบกำหนดลงแล้ว ฝ่ายททการไม่ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนขอให้ส่งควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อ ให้ฝ่ายททการปล่อยตัวผู้ต้องหาพ้นจากการควบคุมตัวไป

1.5 ในกรณีที่ททการผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลททการ และพนักงานสอบสวนเห็นจำเป็นให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อ ก็ให้พนักงานสอบสวนทำหนังสือตามแบบ 3 แจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด หรือจังหวัดททการ หรือมณฑลททการ แล้วแต่กรณี ขอให้ควบคุมตัวไว้เป็นคราว ๆ โดยถือกำหนดเวลาควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลททการ คดีใดที่ฝ่ายททการเห็นว่าการสอบสวนล่าช้า จะขอให้พนักงานสอบสวนเร่งรัดหรือชี้แจงเหตุผลเพื่อประกอบการพิจารณาในการที่จะสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์การควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้

1.6 ในกรณีที่ฝ่ายทหารได้รับตัวผู้ต้องหาไปแล้วไม่นำตัวทหารผู้ต้องหามอบให้พนักงานสอบสวน ความรับผิดชอบย่อมตกอยู่กับฝ่ายทหาร

1.7 สำหรับคดีซึ่งจำเป็นจะต้องมีการชี้ตัวผู้ต้องหาเพื่อประกอบการสอบสวน โดยปกติให้นำตัวผู้ต้องหามาทำการชี้ตัว ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน โดยละปนกับบุคคลอื่นจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน และไม่เกิน 10 คน แต่ในบางกรณีจะทำการชี้ตัว ณ ที่อื่นใดก็ย่อมกระทำได้ โดยให้ทั้งสองฝ่ายทำความตกลงกันเป็นราย ๆ ไป ถ้าไม่สามารถที่จะทำความตกลงกันได้ ให้ต่างฝ่ายต่างรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับ ส่วนวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการชี้ตัวนั้น ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับการชี้ตัวผู้ต้องหาของกรมการปกครองหรือกรมตำรวจที่ได้วางไว้แล้วแต่กรณี

1.8 คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ถ้าทหารผู้ต้องหารับสารภาพตลอดข้อหา ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง โดยให้ส่งตัวทหารผู้ต้องหาไปให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องด้วยวาจาต่อศาลแขวงโดยไม่ต้องทำการสอบสวน และไม่ต้องแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวน แต่ให้แจ้งฝ่ายทหารทราบการจับกุมตามความในข้อตกลงฯ ข้อ 18 ทั้งนี้ให้แจ้งให้ทราบด้วยว่า ได้ส่งตัวทหารผู้ต้องหาไปฟ้องด้วยวาจาแล้วหรือไม่ หรือจะส่งไปฟ้องเมื่อใด

1.9 คดีอาญาที่เป็นความผิดซึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ตามกฎหมาย หากทหารผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงฯ ข้อ 38 โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ฝ่ายทหารร่วมฟังการสอบสวน

1.10 ทหารกระทำผิดคดีอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ ไม่ว่าจะเป็คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือศาลพลเรือนก็ตาม ให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบตามอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่ตกลงกันก็ให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังผู้ว่าคดี พนักงานอัยการ หรืออัยการทหาร แล้วแต่กรณีดำเนินการต่อไป (ข้อตกลงฯ ข้อ 38)

2. การร่วมฟังการสอบสวนกรณีทหารเป็นผู้เสียหาย

ปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ข้อ 27, 28, 29 คือ

2.1 ในคดีอาญาที่ทหารเป็นผู้ถูกทำร้าย ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนด้วย เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ ซึ่งผู้ต้องหาและทหารผู้ถูกทำร้ายยินยอมให้เปรียบเทียบ หรือคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ซึ่งเกิดขึ้นในท้องที่ที่มีศาลแขวง และผู้ต้องหารับสารภาพตลอดข้อหา

2.2 คดีอาญาอื่น ๆ ที่ทหารเป็นผู้เสียหาย ให้พนักงาน

สอบสวนดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา แต่ถ้าทหารเป็นผู้เสียหาย สงสัยว่าตนมิได้รับความเป็นธรรม ให้ทหารผู้เสียหายรายงานต่อผู้บังคับบัญชาของตน จนถึงชั้นผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือ ผู้บังคับการกองบิน หรือผู้บังคับหน่วยอิสระซึ่งมีฐานะต่ำกว่ากองพัน ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นดังกล่าวพิจารณาโดยติดต่อกับพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด หากปรากฏว่ารายงานของผู้เสียหายไม่มีมูลความจริง หรือเป็นการเข้าใจผิด ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวชี้แจงให้ผู้เสียหายเข้าใจ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารยังมีข้อข้องใจในการสอบสวนนั้นอยู่ ก็ให้ติดต่อกับผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนนั้น เพื่อหาทางแก้ไข ถ้าเห็นเป็นการสมควรจะให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้

2.3 การร่วมฟังการสอบสวนดังกล่าวให้ปฏิบัติตามข้อตกลง

ข้อ 26 ทวิ โดยอนุโลม

2.4 การแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนดังกล่าว

มาในข้อตกลง ข้อ 26 ทวิ และข้อตกลง ข้อ 27 ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งทางหนังสือโดยกำหนดนัดหมายให้ฝ่ายทหารได้มีเวลาพอสมควร ไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารที่เป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย แต่ชั้นผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือ หรือผู้บังคับการกองบินขึ้นไป หรือผู้บังคับหน่วยอิสระ

2.5 ถ้ามีความจำเป็นจะต้องแจ้งทางโทรศัพท์ ก็ให้พนักงาน

สอบสวนบันทึกการแจ้งสำนวนไว้ให้ปรากฏด้วยว่า แจ้งไปเมื่อใด ใครเป็นผู้แจ้ง ใครเป็นผู้รับแจ้ง แจ้งให้มาร่วมฟังการสอบสวนในวัน เดือน ปี เวลาใด ณ ที่ใด แล้วให้มีหนังสือยืนยันการแจ้งทางโทรศัพท์ไปอีกด้วย นอกจากนั้นถ้าจำเป็นต้องแจ้งทางโทรเลขหรือวิทยุ ก็ให้ทำได้โดยให้ปรากฏหลักฐานว่าได้แจ้งไปแต่เมื่อใด

2.6 เมื่อฝ่ายทหารรับแจ้งจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวมาใน

ข้อตกลง ข้อ 28 ให้ผู้บังคับบัญชาของทหารที่เป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปร่วมฟังการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งให้ฝ่ายทหารทราบ ฝ่ายทหารจะส่งนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้

2.7 ในกรณีที่ฝ่ายทหารไม่ไปร่วมฟังการสอบสวนตามกำหนด

วันที่นัดหมายไว้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปไม่ต้องรอฝ่ายทหาร แต่ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วยว่า ฝ่ายทหารไม่มาร่วมฟังการสอบสวนตามกำหนดที่นัดหมายกันไว้

3. การร่วมฟังการสอบสวนกรณีทหารตายโดยการกระทำของ เจ้าพนักงาน

กรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่โดยผู้ตายเป็นทหาร จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ข้อ 36 ดังนี้

- 3.1 จัดให้มีการสอบสวนและชั้นสุจริตพิพากษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 3.2 พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหาร ตามข้อตกลงฯ ข้อ 28 ส่งนายทหารชั้นสัญญาบัตรเข้านั่งฟังการสอบสวนในโอกาสแรกที่กระทำได้
- 3.3 ถ้าในท้องที่นั้นมีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารเป็นเจ้าพนักงานแพทย์ทำการชั้นสุจริตพิพากษ
- 3.4 ถ้าไม่มีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารไม่สามารถจะมาได้ จึงให้ใช้แพทย์หรือบุคคลอื่นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150
- 3.5 ถ้าเป็นกรณีที่ได้นำผู้บาดเจ็บไปเพื่อรักษาพยาบาลก่อนตาย และได้นำไปไว้ ณ โรงพยาบาลซึ่งมีแพทย์อยู่ประจำ ก็ให้ใช้แพทย์นั้นเป็นผู้ทำการชั้นสุจริตพิพากษ
- 3.6 ถ้าฝ่ายทหารไม่มานั่งฟังการสอบสวนตามกำหนดนัด ก็ให้พนักงานชั้นสุจริตพิพากษทำการชั้นสุจริตพิพากษต่อไป
- 3.7 ในกรณีที่ผู้แทนฝ่ายทหารเข้าฟังการสอบสวนด้วย จะทำบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับการชั้นสุจริตพิพากษ เช่น ทำแผนที่ถ่ายรูป และขอส่งเอกสารนั้นต่อพนักงานชั้นสุจริตพิพากษ ก็ให้พนักงานชั้นสุจริตพิพากษรับบันทึกพร้อมสำนวนไว้เพื่อดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 3.8 ถ้าการตายเกิดขึ้นในจังหวัดที่ไม่มีที่คังกรมกองทหาร ให้แจ้งไปยังสัสดีจังหวัด หรือกรมกองทหารอื่นที่เกี่ยวข้อง

การปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เนื้อหาของข้อตกลงเป็นการประนีประนอมการปฏิบัติกับทหารกระทำผิดอาญาเพื่อไม่ให้เกิดการวิวาทกันระหว่างเจ้าหน้าที่บ้านเมืองผู้รักษากฎหมายกับทหาร แต่หลักเกณฑ์การปฏิบัติก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายที่มีอยู่ทั้งสองฝ่ายทหารได้แก่ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร และกฎหมายของฝ่ายพลเรือนได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถ้าพิจารณาเนื้อหาของข้อตกลงโดยละเอียดจะพบว่าส่วนใหญ่ยังคงยึดหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่เป็นไปตาม

กฎหมาย แต่ก็มีส่วนที่เป็นการสร้างหลักเกณฑ์การปฏิบัติขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีกฎหมายรองรับ แต่เพื่อความปรองดองไม่ให้เกิดความผิดพ้องมองใจระหว่างกันและกัน หลักเกณฑ์การปฏิบัติเหล่านี้ขึ้นมาใหม่ หลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ว่านี้ได้แก่ เรื่องการตรวจค้นนายทหารชั้นสัญญาบัตร การตรวจค้นบุคคลที่อยู่ในยานพาหนะของทหาร การจับกุมทหารสวมเครื่องแบบกระทำผิดลหุโทษ การร่วมฟังการสอบสวน และก็มีบางข้อของข้อตกลงที่เป็นการตกลงกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อกฎหมายได้แก่ เรื่องการสอบสวน กับเรื่องการรับตัวไปควบคุมกล่าวคือ ในเรื่องการสอบสวนตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 47 ไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา จึงทำให้คดีที่ทหารกระทำผิดที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารมีผู้มีอำนาจสอบสวนสองฝ่าย ทั้งฝ่ายทหาร และพนักงานสอบสวนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในเรื่องอำนาจสอบสวน ข้อตกลงฯ จึงกำหนดให้กรณีที่เป็นคดีที่เกิดภายในเขตที่ตั้งทหารหรือเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกัน หรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วยวินัยทหาร หรือความลับทางราชการทหารให้ฝ่ายทหารเป็นผู้สอบสวนเอง ส่วนคดีอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบสวน และเรื่องการควบคุมนอกจากพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร มาตรา 46 บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาทหารเป็นผู้ควบคุมแล้ว ข้อตกลงฯ ยังช่วยเน้นย้ำให้ฝ่ายทหารเป็นผู้มารับตัวไปควบคุมโดยการรับตัวตามแบบที่กำหนด ส่วนข้อตกลงที่เป็นการสร้างหลักเกณฑ์ขึ้นมาใหม่จะได้ พิจารณาเป็นหัวข้อต่อไปว่ามีส่วนใดบ้างที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาซึ่งอาจจะทำให้เกิดความลักลั่นในการดำเนินคดี และทำให้เกิดผลเสียต่อการดำเนินคดีได้

3.2 ทหารผู้เสียหายหรือทหารผู้ต้องหาตามข้อตกลงฯ

ก. ทหารตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

พ.ศ.2467

ทหารในความหมายของทหารผู้เสียหาย หรือทหารผู้ต้องหาตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติและการประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา มิได้บัญญัติไว้ในข้อตกลงแต่อย่างใด แต่จากที่ปฏิบัติกันมาพอที่จะกล่าวได้ว่าทหารผู้เสียหายหรือทหารผู้ต้องหาหมายถึงใครบ้างนั้นเราได้ยึดเอาคำนิยามของคำว่าทหารตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ.2487 มาเป็นกฎเกณฑ์ในการพิจารณาว่าบุคคลใดหมายความว่าเป็นทหารตามข้อตกลงฯ ซึ่งตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ.2487 ทหารหมายความว่า “บุคคลที่อยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหาร ซึ่งบุคคลที่อยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหารก็คือบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 นั้นเอง ดังนั้นตามที่ปฏิบัติกันมาทหารผู้ต้องหาหรือทหารผู้เสียหาย

คามข้อตกลงจึงหมายความว่ารวมถึงบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร 2498 ดังต่อไปนี้คือ

1. นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ* ซึ่งหมายถึงผู้ที่ได้รับยศทหารตั้งแต่ร้อยตรี เรือตรี และเรืออากาศตรีขึ้นไป รวมทั้งผู้ซึ่งได้ว่ายยศในชั้นนั้น ๆ ซึ่งอยู่ในประจำการ กล่าวคือ มีตำแหน่งหน้าที่ราชการประจำในกระทรวงกลาโหม

2. นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อกระทำผิดคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร

นายทหารประเภทนี้ได้แก่ นายทหารกองหนุน นายทหารนอกราชการ และนายทหารพันราชการ เช่น ร้อยเอก ก. เป็นนายทหารกองหนุนสังกัดจังหวัดทหารบกราชบุรี ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาจังหวัดทหารบกราชบุรีให้มาเรียกพลเพื่อทดลองความพร้อมรบแล้วไม่ไปรายงานตัวคำสั่งเรียกพลนั้น ดังนั้นเป็นความผิดฐานขัดขืนละเลยมิกระทำความคำสั่งผู้บังคับบัญชา เป็นการกระทำผิดประมวลกฎหมายอาญาทหารต้องตกอยู่ในอำนาจศาลทหาร นายทหารประเภทที่ 2 นี้ ในระหว่างที่กำลังทดลองความพร้อมรบถ้าไปกระทำผิดก็ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงเพราะถือว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหาร

3. นายทหารประทวน** และพลทหารกองประจำการ*** หรือประจำการ**** หรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

* คามข้อตกลงทหารที่ 11/6536 ว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตรได้แบ่งประเภทเป็นนายทหารประจำการ นายทหารนอกกอง นายทหารพิเศษและผู้บังคับการพิเศษ นายทหารกองหนุน นายทหารนอกราชการและนายทหารพันราชการ

** นายทหารประทวน สำหรับทหารบกได้แก่ นายดาบ จำสิบเอก จำสิบโท จำสิบตรีลงไปถึงสิบตรี ทหารเรือได้แก่ พันจ่าเอก พันจ่าโท พันจ่าตรี ลงไปจนถึงจ่าตรี ทหารอากาศได้แก่ พันจ่าอากาศเอก พันจ่าอากาศโท พันจ่าอากาศตรี ลงไปจนถึงจ่าอากาศตรี

*** ทหารกองประจำการ หมายความว่าผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการ และได้เข้ารับราชการทหารตามพระราชบัญญัติรับราชการทหารในกองประจำการจนกว่าจะได้ปลดซึ่งตามปกติมีกำหนด 2 ปี ซึ่งได้แก่ ทหารเกณฑ์นั่นเอง

**** ทหารประจำการ หมายความว่าข้าราชการทั่วไป อาจเป็นพลทหารประจำการในกองประจำการจนกว่าจะได้ปลด นายทหารประทวนประจำการหรือนายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการก็ได้

4. นักเรียนทหารคามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

หมายถึง นักเรียนทหารในโรงเรียนของทหารที่กระทรวงกลาโหมได้กำหนดไว้ได้แก่ นักเรียนนายร้อย นักเรียนนายเรือ นักเรียนนายเรืออากาศ นักเรียนนายร้อยสำรอง นักเรียนนายสิบ นักเรียนจำ นักเรียนจำอากาศ นักเรียนช่างฝีมือทหาร เป็นต้น

5. ทหารกองเกินที่ถูกเรียกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการทหารประจำอยู่ในหน่วยทหาร

หมายถึง ทหารกองเกินซึ่งได้รับการตรวจคัดเลือกและถูกเข้าเป็นทหารกองประจำการ เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหารแล้ว แม้ยังไม่ทันได้ขึ้นทะเบียนกองประจำการ ก็ต้องถือว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไป หากไปกระทำผิดทางอาญาในขณะนั้น ก็ต้องดำเนินคดีในศาลทหาร และก็ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงฯ เช่นกัน

6. พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการหรือกระทำผิดอย่างอื่นเฉพาะในหรือบริเวณอาคาร ที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม เรืออากาศยาน หรือยานพาหนะใด ๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

ได้แก่ ข้าราชการกลาโหมพลเรือน คนงาน หากกระทำผิดในหน้าที่ราชการแล้วตกอยู่ในอำนาจศาลทหารทันทีไม่ว่าจะกระทำผิด ณ ที่ใดก็ตาม หากกระทำผิดอย่างอื่นที่มีใช่ หน้าที่ราชการแล้วจะตกอยู่ในอำนาจศาลทหารก็คือเมื่อกระทำผิดในหรือบริเวณอาคารที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม เรืออากาศยาน หรือยานพาหนะใด ๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

ตัวอย่างที่ 1 คนงานของกรมเสนาธิการซึ่งเป็นกรมที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีหน้าที่เป็นคนงานดูแลทำความสะอาดบริเวณกระทรวงกลาโหม ขณะปฏิบัติหน้าที่ได้ลักเอาเครื่องชุดฝุ่นในหน้าที่รักษาความสะอาดไป เช่นนี้ถือว่าทำผิดอาญาในหน้าที่ราชการทหาร ต้องตกอยู่ในอำนาจศาลทหารและอยู่ภายใต้ข้อตกลงด้วย

ตัวอย่างที่ 2 คนงานคนเดียวก้นนี้เอง หลังจากเลิกงาน 16.30 น. แล้วกลับบ้านขึ้นรถประจำทางได้ไปล้างกระเป่าผู้โดยสารบนรถเมล์ เมื่อถูกจับได้ต้องขึ้นศาลพลเรือน เพราะมิได้กระทำผิดในหน้าที่ราชการทหารและเหตุเกิดนอกหน่วยทหารด้วย และไม่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงฯ

หมายถึง ทหารกองเกิน หรือทหารกองหนุนซึ่งถึงเรียกเข้ารับราชการทหารเมื่อมีการระดมพลเข้าฝึกวิชาทหาร หรือเข้ารับการทดลองความพร้อม

ตัวอย่างที่ 3 คนงานคนเดียวทำเอง หลังจากเลิกงาน 16.30 น. แล้ว ได้ขึ้นรถยนต์โดยสารของทางกรมเสมียนตราซึ่งจัดไว้ส่งข้าราชการกลับที่พัก มีนายสิบพล ขั้บรดและมีนายทหารเวรเป็นผู้ควบคุมรถ คนงานคนนี้ได้ล้วงกระเป๋าสิบเอกหญิง ข. เช่นนี้ คนงานคนนี้ต้องตกอยู่ในอำนาจของศาลทหาร เพราะถือว่ากระทำผิดในยานพาหนะในความ ควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ต้องถูกดำเนินคดีในศาลทหารและจะต้องปฏิบัติตาม ข้อตกลงฯ

7. บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบ ด้วยกฎหมาย

หมายความถึงผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร หรือผู้ต้องหาซึ่งถูกเจ้าหน้าที่ฝ่าย ทหารควบคุมตัวระหว่างสอบสวนหรือถูกควบคุมในระหว่างการจับกุมของสารวัตรทหารหรือ ผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่นซึ่งเข้ามาอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามที่ กฎหมายกำหนด

8. เชลยศึกหรือชนชาติศัตรูซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

"เชลยศึก" หมายถึงศัตรูที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายเรา ตามพระราช บัญญัติบังคับการให้เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก ลงวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2492 ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 2 ตอนที่ 83 หน้า 1443 มาตรา 4 "อนุสัญญา" หมายความว่าอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก ลงวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2492 บัญญัติไว้ว่า

"มาตรา 7 ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดที่ เชลยศึกกระทำ เว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลานั้นบัญญัติให้ศาลพลเรือนพิจารณา พิพากษผู้สังกักกองทัพไทยได้ จึงให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดซึ่ง เชลยศึกกระทำนั้น"

"ชนชาติศัตรู" หมายความว่าผู้ซึ่งในกรณีพิพาทหรือยึดครอง ได้ตกอยู่ ในอำนาจของภาคีคู่พิพาทฝ่ายหนึ่ง หรือของประเทศที่ยึดครองอันบุคคลเหล่านั้นมิใช่เป็นคน ชาติตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 4 แห่งอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลพลเรือนใน เวลาสงคราม ลงวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2492

"เชลยศึก" และ "ชนชาติศัตรู" นี้เมื่ออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ ฝ่ายทหารก็เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร

บ. อาสาสมัครทหารพราน

นอกจากบุคคลดังกล่าวมาแล้วทหารผู้ต้องทาทหรือทหารผู้เสียหายยังหมายถึงอาสาสมัคร ทหารพรานอีกด้วยเพราะตามข้อตกลงฯ ข้อ 44 อาสาสมัครทหารพรานที่อยู่ในความควบคุมดูแลของทางราชการทหาร ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาระหว่างที่ยังสังกัดอยู่ในหน่วยอาสาสมัครทหารพราน จะได้รับการปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ข้อ 44 เฉพาะที่เกี่ยวกับการแจ้งเหตุและการร่วมฟังการสอบสวนดังกล่าวไว้ในข้อตกลงฯ ข้อ 17, ข้อ 26 ทวิ วรรคสอง, วรรคเก้า และวรรคสิบ, ข้อ 27 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม, ข้อ 28, ข้อ 29 และข้อ 36 โดยอนุโลม และเมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับอาสาสมัครทหารพรานที่กระทำผิดอาญาได้ให้แจ้งฝ่ายทหารทราบในโอกาสแรกที่จะแจ้งได้ นับแต่วันที่นำตัวมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการแจ้งเหตุดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งไปยังหน่วยต้นสังกัดของผู้นั้น สำหรับอาสาสมัครทหารพรานที่จะได้รับการปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ข้อ 45 นี้ ต้องเป็นอาสาสมัครทหารพรานทั่วไป (พลเรือน) แต่ถ้าเป็นพลอาสาพิเศษอาสาสมัครทหารพรานโดยจะปรากฏหลักฐานจากต้นสังกัด ก็ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับทหารกองประจำการ คือ ได้รับการปฏิบัติตามข้อตกลงฯ ทั้งหมดทุกข้อ ข้อตกลงฯ ข้อ 45 ซึ่งอาสาสมัครทหารพรานทั่วไป (พลเรือน) จะได้รับการปฏิบัติดังนี้

1. การแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการที่อาสาสมัครทหารพรานกระทำผิดสัญญาหรือกำลังจะกระทำผิดอาญา หรือจะขอเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมาร่วมระงับปราบปรามเหตุที่เกิดขึ้น ให้ติดต่อไปยังผู้บังคับบัญชาอาสาสมัครทหารพรานที่จะกระทำผิด หรือกำลังจะกระทำผิด หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงโดยทางหนังสือหรือส่งนายตำรวจสัญญาบัตรหรือชั้นประทวนไปชี้แจงฯ (อนุโลมตามข้อตกลงฯ ข้อ 17)

2. กรณีอาญาที่อาสาสมัครทหารพรานเป็นผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนในคดีนั้นในโอกาสแรกฯ (อนุโลมตามข้อตกลงฯ ข้อ 26 ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง)

3. กรณีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ถ้าอาสาสมัครทหารพรานผู้ต้องหาได้รับสารภาพตลอดข้อหา ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง โดยให้ส่งตัวอาสาสมัครทหารพรานผู้ต้องหาไปให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องด้วยวาจาต่อศาลแขวงโดยไม่ต้องทำการสอบสวน และไม่ต้องแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวน แต่ให้แจ้งฝ่ายทหารทราบการจับกุมกับให้แจ้งให้ทราบด้วยว่าได้ส่งตัวอาสาสมัครทหารพรานผู้ต้องหาไปฟ้องด้วยวาจาแล้วหรือไม่ หรือจะส่งไปฟ้องเมื่อใด (อนุโลมตามข้อตกลงฯ ข้อ 26 ทวิ วรรคเก้า)

4. กรณีอาญาที่เป็นความผิด ซึ่งในอำนาจของพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบ ได้ตามกฎหมาย หากอาสาสมัครทนายความผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ฝ่ายทนายมาร่วมฟังการสอบสวน (อนุโลมตามข้อคกลงฯ ข้อ 26 ทวิ วรรคสิบ)

5. กรณีอาญาที่อาสาสมัครทนายความเป็นผู้ถูกทำร้าย ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ฝ่ายทนายมาร่วมฟังการสอบสวนด้วย เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ ซึ่งผู้ต้องหาและอาสาสมัครทนายความผู้ถูกทำร้ายยินยอมให้เปรียบเทียบ หรือคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาคดีพิพากษาได้ซึ่งเกิดขึ้นในท้องที่ที่มีศาลแขวงและผู้ต้องหารับสารภาพตลอดข้อหาสำหรับการร่วมฟังการสอบสวน ให้ปฏิบัติตามข้อคกลงฯ ข้อ 26 ทวิ โดยอนุโลม (อนุโลมตามข้อคกลงฯ ข้อ 27 วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

6. การแจ้งให้ฝ่ายทนายมาร่วมฟังการสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งทางหนังสือโดยกำหนดนัดหมายให้ฝ่ายทนายได้มีเวลาพอสมควร ไปยังบังคับบัญชาของอาสาสมัครทนายความที่เป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย แต่ชั้นผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือ หรือผู้บังคับการกองบินขึ้นไป หรือผู้บังคับหน่วยอิสระฯ (อนุโลมตามข้อคกลงฯ ข้อ 28)

7. เมื่อฝ่ายทนายรับแจ้งจากพนักงานสอบสวน ให้ผู้บังคับบัญชาของอาสาสมัครทนายความที่เป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหา จัดนายทนายชั้นสัญญาบัตรไปร่วมฟังการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งให้ฝ่ายทนายทราบ ฝ่ายทนายจะส่งนายทนายชั้นสัญญาบัตรไปร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ ในกรณีที่ฝ่ายทนายไม่ไปร่วมฟังการสอบสวนตามกำหนดวันนัดหมายไว้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปไม่ต้องรอฝ่ายทนาย แต่ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วยว่าฝ่ายทนายไม่มาร่วมฟังการสอบสวนตามกำหนดที่นัดหมายกันไว้ (อนุโลมตามข้อคกลงฯ ข้อ 29)

8. กรณีที่อาสาสมัครทนายความตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือความในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ จะต้องดำเนินการดังนี้

8.1 จัดให้มีการสอบสวนและชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

8.2 พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทนาย ความข้อคกลงฯ ข้อ 28 ส่งนายทนายชั้นสัญญาบัตรเข้านั่งฟังการสอบสวนในโอกาสแรกที่กระทำได้

8.3 ถ้าในท้องที่นั้นมีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารเป็นเจ้าพนักงานแพทย์ทำการชันสูตรพลิกศพ

8.4 ถ้าไม่มีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารไม่สามารถจะมาได้ จึงให้ใช้แพทย์หรือบุคคลอื่นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150

8.5 ถ้าเป็นกรณีที่ได้นำผู้บาดเจ็บไปเพื่อรักษาพยาบาลก่อนตาย และได้นำไปไว้ ณ โรงพยาบาลซึ่งมีแพทย์อยู่ประจำ ก็ให้ใช้แพทย์นั้นเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

8.6 ถ้าฝ่ายทหารไม่มานั่งฟังการสอบสวนตามกำหนดนัด ก็ให้พนักงานชันสูตรพลิกศพทำการชันสูตรพลิกศพต่อไป

8.7 ในกรณีที่ผู้แทนฝ่ายทหารเข้าฟังการสอบสวนด้วย จะทำบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ เช่น ทำแผนที่ถ่ายรูป และขอส่งเอกสารนั้นต่อพนักงานชันสูตรพลิกศพ ก็ให้พนักงานชันสูตรพลิกศพรีบบันทึกกรรมสำนวนไว้เพื่อดำเนินการต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

8.8 ถ้าการตายเกิดขึ้นในจังหวัดที่ไม่มีตั้งกรมกองทหาร ให้แจ้งไปยังสัสดีจังหวัด หรือกรมกองทหารอื่นที่ใกล้เคียง (อนุโลมตามข้อตกลงฯ ข้อ 36)

3.3 ข้อดีของข้อตกลงฯ

จากหัวข้อ 3.1 ทำให้เราได้ทราบถึงการปฏิบัติตามข้อตกลงในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมกับทหารผู้กระทำผิดไปแล้ว และในหัวข้อ 3.2 ก็ทำให้เราได้ทราบถึงทหารที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงว่ามีใครบ้าง สำหรับในหัวข้อนี้จะได้วิเคราะห์ถึงข้อดีของข้อตกลง เพื่อให้ทราบว่าข้อตกลงฯ มีข้อดีอย่างไรบ้าง ซึ่งในหัวข้อต่อไปก็จะได้วิเคราะห์ถึงข้อเสียของข้อตกลงเช่นกัน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบทำให้มีข้อมูลที่จะนำไปพิจารณาแก้ไขหรือยกเลิกข้อตกลง ซึ่งจะได้อธิบายในหัวข้อต่อไป สำหรับข้อดีของข้อตกลงนั้น จากที่ได้ไปศึกษามาพบว่าข้อดีของข้อตกลงที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันเป็นข้อดีที่เกิดจากผลทางอ้อมของข้อตกลงไม่ได้เป็นข้อดีที่เกิดจากผลโดยตรงของการทำข้อตกลงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะมีมาตรการการปฏิบัติที่จะเป็นการป้องกันการกระทบกระทั่งกันระหว่างทหารกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมิให้เกิดการแตกแยกอันจะทำให้บ้านเมืองเกิดความเสียหาย เพราะต่างฝ่ายต่างก็เป็นผู้ที่ถืออาวุธได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับข้อดีที่ได้จากการกระทำข้อตกลงก็คือ

ก. ข้อตกลงฯ ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งของกฎหมาย

ในประเทศไทย นอกจากจะมีศาลยุติธรรมแล้ว เรายังมีศาลทหารคู่กับศาลยุติธรรมมาตลอดตั้งแต่สมัยอดีตแล้ว

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าศาลทหารของไทยเริ่มปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัย เนื่องจากในสมัยนั้นบ้านเมืองยังไม่มีผู้คนดับคั้ง และทั้งภารกิจ

ของพระมหากษัตริย์ยังมีน้อย วิธีการปกครองนั้นเวลาบ้านเมืองไม่มีศึกสงครามก็บังคับบัญชากันอย่างพลเรือน เวลาเกิดศึกสงครามก็บังคับบัญชากันอย่างทหาร การพิจารณาพิพากษาคดีในยามสงครามย่อมใช้วิธีการของทหารไปด้วย ในสมัยกรุงศรีอยุธยาการปกครองของประเทศยังคงถือหลักการปกครองอย่างพลเรือน แต่เวลาศึกษาสงครามก็ปกครองแบบทหารเช่นเดียวกับการปกครองในสมัยสุโขทัย คือ มีศาลทหารคอยพิจารณาพิพากษาคดีตามแบบวิธีการทหาร²⁰ แม้แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ยังบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องศาลทหารไว้ในมาตรา 281 ตามมาตรา 281 ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหารและคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และก็เช่นเดียวกันเมื่อมีศาลทหารก็ต้องมีกฎหมายทหารควบคู่กันไปด้วย จากหลักฐานที่ปรากฏในอดีตก็เช่น พระอัยการอาญาหลวงที่บัญญัติขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีอู่ทอง พ.ศ.1895 พระอัยการกบฏศึกบัญญัติขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ.2000 กฎมณเฑียรบาลบัญญัติขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ.2001 สำหรับกฎหมายทหารในปัจจุบันมีจำนวนมาก แต่ที่เป็นหลักเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทหารมีเพียง 4 ฉบับ คือ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ.2454 พระราชบัญญัติกฎหมายอัยการศึก พ.ศ.2457 พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2474 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ามีกฎหมายทหารและศาลทหารสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีโดยเฉพาะ แต่ทหารก็เป็นประชาชนคนหนึ่งที่มีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลอื่นทั่วไป เมื่อทหารกระทำความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง ทหารก็ต้องรับโทษตามกฎหมายบ้านเมืองด้วย และด้วยเหตุที่ทหารมีสถานะอยู่สองสถาน สถานะหนึ่งคือ ประชาชนคนธรรมดาทั่วไปอีกสถานะหนึ่งก็คือ ข้าราชการที่มีหน้าที่รักษาความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยได้รับความไว้วางใจให้อำนาจ ทหารจึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของทั้งสองสถานะ คือ ในสถานะประชาชนก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมืองและ

²⁰โกวิท มัชฌมจันทร์, กิจกรรมของศาลทหารไทย หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอกหลวงประจักษ์ ภัณฑ์พลากร (ติด มัชฌมจันทร์) พระนคร : บริษัทโพสท์ พับลิชชิ่ง 2527, หน้า 36.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 64
"บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ รัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ"

ในสถานะทหารก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบของฝ่ายทหาร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิด ปัญหาความขัดแย้งกันกับของกฎหมายที่ใช้บังคับกับทหารกระทำผิดอาญา เพราะกฎหมายไม่สามารถแยกอำนาจลงโทษออกจากกันอย่างเด็ดขาดได้ เพราะถ้าให้ทหารอยู่ภายใต้บังคับ ของกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองเพียงอย่างเดียว ลำพังแต่เพียงกฎหมายบ้านเมืองก็ไม่สามารถทำให้ทหารอยู่ในระเบียบวินัย และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัดได้ ซึ่งจะ ทำให้กองทัพขาดประสิทธิภาพและเกิดผลเสียต่อประเทศชาติ

ถึงแม้ทหารจะอยู่ภายใต้กฎหมายของทั้งสองฝ่ายก็ตาม กรณีปัญหาจะไม่ เกิดขึ้นถ้าต่างฝ่ายต่างใช้หลักเขตอำนาจศาลในการลงโทษทหารผู้กระทำผิด ทหารกระทำผิด กฎหมายอาญาอยู่ในเขตศาลใดศาลนั้นก็เป็นผู้พิจารณาพิพากษา โดยใช้วิธีพิจารณาความ ตั้งแต่ชั้นจับกุม ตรวจค้น ควบคุม สอบสวน ไปจนถึง การดำเนินคดีในศาลตามกฎหมาย ของฝ่ายที่มีอำนาจนั้น ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็ใช้วิธีการดำเนินกระบวนการ แบบทหาร ถ้าคดีอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมก็ใช้วิธีการดำเนินกระบวนการแบบพลเรือน แต่ด้วยเหตุที่บางกรณีไม่สามารถที่จะใช้กฎหมายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว จะต้อง นำกฎหมายของอีกฝ่ายหนึ่งมาใช้ร่วมด้วย จึงทำให้ต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไป ตามความมุ่งหมายในการใช้กฎหมายร่วมกัน กรณีที่ว่่านั้นก็คือ

การควบคุมตัวทหารในระหว่างดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติ
ธรรมนูญศาลทหารมาตรา 46

"การควบคุมผู้ต้องหา ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามความ ในมาตรา 14 นั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตามให้ ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจสั่งควบคุมได้ โดยอนุโลมตามอำนาจลงโทษซึ่งในกฎหมายว่า ด้วยวินัยทหาร แต่การสั่งควบคุมตามอำนาจดังกล่าวของผู้ลงโทษซึ่งทุกชั้นรวมกันต้องไม่ เกิน 90 วัน" เหตุผลที่ต้องให้ฝ่ายทหารเป็นผู้ควบคุมเองตามมาตรานี้ก็ด้วยเหตุผลความจำเป็น เรื่องกำลังพลที่ฝ่ายทหารต้องการควบคุมกำลังพลไว้เอง เนื่องจากกำลังพลมีน้อย เวลามีการรบสามารถระดมพลได้ง่าย และการดำเนินคดีกับทหารจะมีลักษณะในความผิด ทางปกครองด้วย ทหารต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ เกร่งครัด ฉะนั้นทหารจะต้องถูกผู้บังคับบัญชาสั่งโทษได้ แต่เนื่องจากทางกฎหมายของฝ่าย พลเรือนก็ได้บัญญัติ เกี่ยวกับการควบคุมตัวอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ในกรณีซึ่งเป็นความผิดลหุโทษ หรือ ความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่า ให้การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้

เกินสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปด ชั่วโมงนั้นด้วย ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นจะยืด เวลาเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงก็ได้เท่าเหตุจำเป็น แต่มิให้เกินเจ็ดวัน ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะ ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่ากำหนดเวลาในวรรคก่อนเพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นให้ส่งผู้ต้องหา มาศาลให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องท่านั้นไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่ามีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการ พิจารณาก็ได้ ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียวมีกำหนดไม่ เกินเจ็ดวัน ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันก็ได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน ในกรณีความผิด อาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามศาลมีอำนาจ สั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่ เกินแปดสิบสี่วัน ในกรณีที่ศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงาน สอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อ พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล การได้สวนชั้นนี้ ผู้ต้องหาจะแต่งตั้งทนายเพื่อแถลงข้อคัด ค้านและซักถามพยานก็ได้ ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องอื่นนอกเขต ของศาล ซึ่งได้สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาล ในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้อีก เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้ส่งโอน ไป

จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อนเมื่อเกิดกรณีที่ทหารกระทำผิดอาญาว่าฝ่ายใด จะเป็นฝ่ายควบคุมตัวทหารที่ถูกจับกันแน่ แต่เมื่อนำข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับ กระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา ในความผิดอาญา พ.ศ.2498 มาใช้ในทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ขณะนี้ให้ฝ่ายทหารมารับตัวไป ควบคุม เพราะข้อตกลงกำหนดไว้ว่า

ข้อ 18 “เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับทหารที่กระทำผิด อาญาได้ให้แจ้งให้ฝ่ายทหารทราบในโอกาสแรกที่จะแจ้งได้ นับแต่วันที่นำตัวมาถึงที่ทำการ ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และให้ฝ่ายทหารรีบมาติดต่อกันในโอกาสแรกที่ได้รับ ทราบการแจ้งนั้น ส่วนการที่ฝ่ายทหารจะขอรับตัวไปหรือไม่ให้ผู้มาติดต่อกันทำความตกลงกับ

พนักงานสอบสวนได้โดยตรง หากเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ จะต้องไม่ให้เป็นการขัดข้องในการที่พนักงานสอบสวนหรือผู้ว่าคดีจะปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง

ข้อตกลงข้อ 26 ทวิ ในระหว่างสอบสวน “ถ้าฝ่ายทหารได้รับคำทวงถามผู้ต้องหาไปควบคุมก็ให้พนักงานสอบสวนและฝ่ายทหารทำความตกลงกำหนดวันและเวลานำตัวทหารผู้ต้องหาไปให้พนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการพนักงานสอบสวน หรือ ณ ที่ใดแล้วแต่จะเห็นสมควร

ถึงแม้ปัญหาในทางปฏิบัติในเรื่องการควบคุมตัวทหาร ในขณะนั้นยังไม่เกิดขึ้นเพราะเราปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้ฝ่ายทหารมารับตัวไปควบคุม แต่ในทางวิชาการยังคงเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอยู่ว่าใครมีอำนาจควบคุมกันแน่ การควบคุมตัวเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะมีผลต่อการดำเนินการสอบสวนและการขอประกันตัวด้วย ซึ่งในทางวิชาการมีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย โดยฝ่ายแรกเห็นว่าควรให้ฝ่ายทหารเป็นผู้ควบคุม โดยมีเหตุผลที่สนับสนุนคือ

เหตุผลแรก บทบัญญัติในเรื่องการควบคุมตัวบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 เป็นกฎหมายพิเศษย่อมยกเว้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปในเรื่องการควบคุมตัวโดยสิ้นเชิง ไม่เหมือนกับบทบัญญัติในเรื่องการสอบสวนตามมาตรา 47 ซึ่งบัญญัติให้ฝ่ายทหารมีอำนาจทำการสอบสวนได้โดยไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจึงไม่มีอำนาจควบคุมตัวบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²¹

เหตุผลที่สอง ตามความในมาตรา 46 ที่บัญญัติในเรื่องการควบคุมผู้ต้องหา ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามความในมาตรา 16 นั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตามคือ ถึงแม้จะฟ้องยังศาลพลเรือนผู้บังคับบัญชาทหารก็ยังมีอำนาจควบคุม เจตนารมณ์ของกฎหมายฝ่ายทหารไม่ยอมให้ผู้ได้บังคับบัญชาตกไปอยู่ในความควบคุมของฝ่ายบ้านเมือง เพราะถ้าให้ฝ่ายบ้านเมืองนำตัวไปควบคุม ฝ่ายทหารก็ขาดกำลังพลในการยุทธ²²

²¹ บันทึกการประชุม ทน.นชค.ชน. ครั้งที่ 2/30 วันพุธที่ 18 กุมภาพันธ์ 2536 ณ ห้องประชุม ชั้น 1 เอกสารกรมพระธรรมนูญ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

²² เรื่องเดียวกัน.

ส่วนฝ่ายที่สองมีความเห็นว่าควรให้ฝ่ายบ้านเมืองเป็นผู้ควบคุม เพราะกระบวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอำนาจของฝ่ายบ้านเมือง ฝ่ายทหารเพียงไปเสริมอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญเปิดช่องให้เท่านั้น แต่ไม่ได้ไปตัดอำนาจของฝ่ายบ้านเมืองแต่อย่างใด ฝ่ายบ้านเมืองยังคงมีอำนาจสอบสวนอยู่เช่นเดิม เมื่อไม่อยู่ในข้อยกเว้นจึงต้องปฏิบัติตามอำนาจเดิมที่มีอยู่ การควบคุมทหารผู้ต้องหาที่ต้องขึ้นศาลยุติธรรมจึงเป็นอำนาจของฝ่ายบ้านเมืองโดยสิ้นเชิง

เหตุผลที่สองที่สนับสนุนความเห็นที่ให้ฝ่ายบ้านเมืองควบคุมก็คือ ถ้าให้ฝ่ายบ้านเมืองเป็นผู้ควบคุมเองจะทำให้การสอบสวนทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว จะสอบสวนเมื่อไหร่ก็ได้ โอกาสที่ข้อเท็จจริงผันแปรมีน้อยเพราะผู้ต้องหายังจำเหตุการณ์ได้ แต่ถ้าให้ทางฝ่ายทหารควบคุมจะไม่สะดวกในการสอบสวน ทำให้การสอบสวนล่าช้าซึ่งมีผลต่อความจำของผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่ได้จากผู้ต้องหาอาจเปลี่ยนแปลงได้

สำหรับความเห็นของผู้เขียนในเรื่องการควบคุมนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายที่สองที่ให้ฝ่ายบ้านเมืองเป็นผู้ควบคุม เพราะรัฐธรรมนูญมาตรา 64 ทหารก็มีสิทธิเสรีภาพเหมือนกับประชาชนทั่วไป ไม่ได้มีสิทธิเสรีภาพมากกว่าประชาชนคนอื่น เมื่อทหารกระทำผิดอาญาจึงต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 281 เปิดโอกาสให้มีศาลทหารเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหารและคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายที่บัญญัติเรื่องอำนาจศาลทหารก็คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ซึ่งได้บัญญัติเรื่อง ขอบเขตอำนาจศาลทหารไว้ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารมาตรา 15' คีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารให้ดำเนินคดีในศาลพลเรือน' แสดงให้เห็นว่าเป็นการสละอำนาจทางการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยสิ้นเชิง การดำเนินกระบวนการยุติธรรมกับทหารผู้กระทำผิดที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารจึงกลับเข้าสู่การดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้นักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารอีกต่อไป การกลับไปใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารในเรื่องของการควบคุมตามมาตรา 46 จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะถูกต้อง

การสอบสวนทหารผู้กระทำผิด

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

ในกรณีจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศ ตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนสวน ความผิดอาญา ซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหา มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร มาตรา 47

"นายทหารพระธรรมนูญ หรืออัยการทหารมีอำนาจทำการสอบสวนคดี อาญาทั้งปวง ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ถ้ามีเหตุอันสมควร ผู้บังคับบัญชาจะสั่งให้นาย ทหารชั้นสัญญาบัตรทำการสอบสวนก็ได้ ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา"

เนื่องจากพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลทหารไม่ได้ตัดอำนาจการสอบ สอนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อไม่ให้เกิด ปัญหาในทางปฏิบัติในกรณีที่ทหารกระทำผิดอาญาว่าใครเป็นผู้สอบสวนกันแน่ ข้อตกลงข้อที่ 26 และ 26 ทวิ จึงได้กำหนดให้คดีที่ทหารกระทำผิดที่เกิดขึ้นภายในเขตที่ตั้งทหาร หรือ เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลด้วยกัน หรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วยวินัยทหารหรือ ความลับของทางราชการทหาร ให้ฝ่ายทหารทำการสอบสวนตามวิธีพิจารณาความอาญา ทหาร แต่ถ้าฝ่ายทหารร้องขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยลำพัง หรือร่วมกับ ฝ่ายทหารก็ให้พนักงานสอบสวนให้ความร่วมมือตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ ส่วนคดีนอกจากที่ กล่าวมานี้ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา นั่นก็หมายความว่าถึงแม้กฎหมายจะให้อำนาจสอบสวนในกรณีที่ทหารกระทำ ผิดอาญาแก่ทั้งสองฝ่ายแต่ความข้อตกลงอันนี้ ถ้าเป็นคดีที่เกิดขึ้นในเขตที่ตั้งของทหาร หรือ เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกัน หรือคดีที่เกี่ยวข้องด้วยวินัยทหาร หรือ ความลับของทางราชการทหารก็ให้ฝ่ายทหารทำการสอบสวน แต่ถ้าเป็นคดีอื่น ๆ ก็ให้ พนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบสวน ซึ่งผลของข้อตกลงข้อนี้ทำให้การสอบสวนทหารที่กระทำ ผิดอาญาไม่เกิดการซ้ำซ้อนแต่อย่างใด

เรื่องการจัด การตรวจค้นทหาร

เนื่องจากความข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ.2519 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสารวัตรทหารในเรื่องการจัด การตรวจไว้ว่า

ข้อ 8 สารวัตรทหารมีอำนาจหน้าที่จะปฏิบัติต่อทหาร ข้าราชการกลาโหม พลเรือน และคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหมผู้ไม่อยู่ในระเบียบ วินัย ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดี ซึ่งอยู่ภายนอกที่ตั้งหน่วยทหาร หรือสถานที่ทำงานสมควรแก่กรณี ดังนี้

8.1 ว่ากล่าวตักเตือน

8.2 จับกุม

8.3 ตรวจค้นผู้ถูกจับกุม เมื่อมีสาเหตุอันควรสงสัยว่ามีสิ่งของที่ผิดกฎหมาย หรือเพื่อใช้ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย ถ้าผู้ถูกจับกุมเป็นหญิงให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น

8.4 ยึดสิ่งของตาม 8.3 หรือสิ่งของที่อาจเป็นอันตราย หรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการกระทำผิดนั้นได้

จากข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ.2519 จะเห็นว่าสารวัตรทหารก็มีอำนาจในการจับกุม ตรวจค้นทหารได้ จึงให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานเมื่อเวลาที่ทหารกระทำผิดกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจในการจับกุม ตรวจค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่างไรก็ตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ในการจับกุมทหารที่กระทำผิด หรือในการตรวจค้นทหารนั้น ถ้ามีสารวัตรทหารอยู่ในที่เกิดเหตุด้วยก็ให้สารวัตรทหารเป็นผู้จับให้ หรือเป็นผู้ค้นให้ ถ้าไม่มีสารวัตรทหารอยู่ในที่เกิดเหตุหรือถ้ามีแต่ไม่จับให้ หรือไม่ค้นให้ ทางพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ทำการจับกุมหรือตรวจค้น²³

บ. ข้อตกลงฯ ช่วยรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแบบทหาร

ทหารคือประชาชนส่วนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กระทำหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยได้รับความไว้วางใจให้ถืออาวุธได้โดยเปิดเผยขณะปฏิบัติหน้าที่ ทหารจำต้องปฏิบัติหน้าที่โดยเอาชีวิตและเลือดเนื้อเข้าฝ่าฟันอันตรายเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายอันเดียวคือ ให้มีชัยชนะต่อข้าศึกศัตรู เป็นที่ยอมรับกันว่าสมรรถภาพของทหารเป็นปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติที่สำคัญประการหนึ่งในหลาย ๆ ปัจจัย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ กองทหารจะมีสมรรถภาพพร้อมรบหรือปฏิบัติการได้อย่างดีเยี่ยมในสนามรบ ย่อมขึ้นอยู่กับวินัยและขวัญของทหารด้วย ทหารจะต้องอยู่ในวินัย มีขวัญที่ดี เชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ต้องยึดถืออยู่เสมอว่าคำสั่งของผู้บังคับบัญชามีค่ายิ่งกว่าตัวทหาร ถ้าทหารเสื่อมเสียวินัยแล้ว สมรรถภาพของกองทหารก็จะเสื่อมโทรมจนถึงขั้นเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติได้ สมดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

²³ ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 ข้อ 8, 11, 23

รัชกาลปัจจุบัน ซึ่งทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่เหล่าทหารซึ่งเข้าเฝ้าฝ่าละอองธุลีพระบาท เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2475 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า ...ทหารพึงสำนึกในเกียรติของตนที่เป็นผู้มีหน้าที่คุ้มครอง และรักษาไว้ซึ่งเอกราชของประเทศชาติ และมั่นคงอยู่ในความสัตย์และวินัยทหาร ตามนัยพระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์มหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงริเริ่มการจัดระเบียบกองทัพไทยให้เข้ารูปกลมสมัยนิยม ที่ได้พระราชทานไว้ในคราวทรงรับคทาทหารบก เมื่อ พ.ศ.2446 ซึ่งมีพระราชดำรัสไว้ด้วยว่า "ทหารเป็นผู้แปลกกว่าใครก็เพราะเป็นผู้มีความสัตย์ ถื่อมั่นในธรรมของทหาร ใช้ศาสตราวุธในการรักษาชาติ ศาสนา และบ้านเมือง มีความกล้าหาญ ไม่คิดแก่ความยากและชีวิต ดังนี้ "ฉะนั้น ขอให้ทหารทั้งหลายจงสังวรและมั่นอยู่ในคุณธรรมที่ว่านั้นให้จงมาก เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งกองทัพไทย... ดังนี้ผู้บังคับบัญชาทหารจึงต้องควบคุมดูแล ตลอดจนต้องทำการกวดขันวินัยของทหารโดยใกล้ชิดไม่ว่ากองทหารจะไปปฏิบัติหน้าที่ในหรือนอกราชอาณาจักร เมื่อทหารกระทำผิดในเรื่องของวินัยโดยเจตนา หรือกระทำผิดอาญาประเภทที่กฎหมายทหารยอมให้ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์ได้ ผู้บังคับบัญชาทหารจึงต้องเข้าเกี่ยวข้องของมีส่วนในการพิจารณาสั่งลงทัณฑ์ทหารที่กระทำผิด ได้แก่ ทัณฑ์กัก ขัง จำขัง เป็นต้น

ดังนั้น ในการดำเนินคดีกับทหารจะมีลักษณะในความผิดทางปกครอง ซึ่งทหารจะต้องรับทัณฑ์ทางวินัยปะปนอยู่ด้วย ในทางทหารมีความมุ่งหมายอยู่ที่การบังคับบัญชาให้ทหารอยู่ในระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด ทหารจึงต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา และต้องระลึกอยู่เสมอว่า คำสั่งของผู้บังคับบัญชามีค่ามากกว่าตัวทหาร ความผิดของทหารจึงมีหลายสถานแตกต่างจากพลเรือน การดำเนินคดีในกรณีที่ทหารเป็นผู้ต้องหาจึงเป็นเรื่องกึ่งวินัย กึ่งอาญาแผ่นดิน ผู้บังคับบัญชาทหารจึงต้องรับทราบถึงการดำเนินคดีในกรณีที่ทหารเป็นผู้ต้องหาอยู่ตลอดเวลา การดำเนินคดีกับทหารผู้ต้องหานั้นแม้รูปคดีจะมีหลักฐานไม่พอส่งฟ้อง แต่ถ้าการกระทำของทหารที่เป็นผู้ต้องหาปรากฏในทางสอบสวนว่าเป็นการเสื่อมเสียวินัยก็ต้องรับผิดในส่วนที่เป็นวินัยที่ปรากฏจากสำนวนสอบสวนด้วย ยิ่งกว่านั้นหากปรากฏหลักฐานในทางสอบสวนว่าทหารผู้อื่นที่เกี่ยวข้องอยู่ในสำนวนสอบสวนประพฤติผิดวินัยทหาร แม้มิได้เป็นทหารผู้ต้องหาที่ถูกสอบสวน ผู้บังคับบัญชาสามารถที่จะพิจารณาลงทัณฑ์ทางวินัยผู้นั้นได้ วินัยเป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับทหาร ทหารทุกคนจักต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนมีความผิดและผู้บังคับบัญชาทหารจะต้องมีหน้าที่จัดการระวังรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชานั้นโดยกวดขัน และมีอำนาจลงโทษได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ.2476 ดังนั้น การดำเนินคดีกับทหารจึงจำเป็นต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบตั้งแต่แรก ดังปรากฏอยู่ในข้อตกข้อที่ 17 ซึ่งได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว

ค. ข้อตกลงทำให้ทหารมีหลักประกันในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ดีขึ้น

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมกับทหารกระทำผิดตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เป็นการให้หลักประกันและความคุ้มครองกับทหารจากการดำเนินการของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหลายประการ

ประการที่หนึ่ง ในกรณีของการจับกุม การจับกุมทหารสวมเครื่องแบบ ห้ามใช้กุญแจมือ ให้นำตัวไปเฉย ๆ ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลง ข้อ 11 ทหารสวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญา นอกจากที่กล่าวมาในข้อ 8 ภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ไม่ว่าจะกระทำผิดซึ่งหน้า หรือพยายามกระทำผิด หรือสงสัยว่าจะกระทำผิด หรือผู้บอกให้จับกุม หรือมีหมายสั่งจับก็ดี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพิจารณาดูก่อนว่า ในที่นั้นมีสารวัตรทหารอยู่หรือไม่ ถ้ามีสารวัตรทหารก็บอกให้สารวัตรทหารเป็นผู้จับกุมและควบคุมส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปโดยด่วน แต่ถ้าไม่มีสารวัตรทหารก็ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจจับกุมได้ โดยบอกให้ทหารไปที่ทำการพนักงานสอบสวนโดยดี ห้ามใช้กุญแจมือ หรือผูกมัดจำของแต่อย่างใด หากขัดขืนไม่ยอมไปโดยดีจึงให้จับกุมตัวได้ ซึ่งโดยปกติในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิดจะใช้กุญแจมือเกือบทุกรายยกเว้นคนพิการ หรือแม่ลูกอ่อนที่หลบหนีไม่ไหว ซึ่งในกรณีของการจับที่ ต้องสวมกุญแจมือนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เองก็ไม่ได้บัญญัติให้ต้องสวมกุญแจมือ เป็นแค่เพียงการปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่เป็นการป้องกันการหลบหนี และเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาทำร้ายเจ้าพนักงานได้ แต่อย่างไรก็ตามการที่ข้อตกลงกำหนดลงไปเลยว่าห้ามสวมกุญแจมือ ก็เท่ากับว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะใส่กุญแจมือทหารผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะถ้าสวมกุญแจมือก็เป็นการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง

---

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83

ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับ นั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พร้อมด้วยผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ซึ่งเรื่องนี้เคยเกิดเหตุการณ์ที่ฝ่ายทหารได้มีหนังสือหารือไปยังกรมตำรวจ เพื่อให้ทางกรมตำรวจสั่งกำชับให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามข้อตกลงโดยเคร่งครัด¹

ประการที่สอง ในกรณีของการตรวจค้น โดยปกติการตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน ถ้าปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาเพียงแต่มีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด ตามมาตรา 93 ก็สามารถตรวจค้นได้ แต่ในกรณีของการตรวจค้นทหารสัญญาบัตรในที่สาธารณะสถาน การตรวจค้นต้องมีเหตุผลอันสมควรยิ่งกว่าเหตุธรรมดา เนื่องจากข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย ข้อ 23 กำหนดไว้ ซึ่งทำให้ทหารได้หลักประกันสิทธิในการตรวจค้นกันมากกว่าประชาชนทั่วไป เพราะการที่ตำรวจจะตรวจค้นในแต่ละครั้งทำได้ยากขึ้นกว่าเดิม เพราะต้องมีพยานหลักฐานที่เพียงพอที่จะยืนยันได้ว่า ทหารผู้นั้นมีสิ่งของผิดกฎหมายซุกซ่อนไว้จริง ถ้าฟังแต่มีเหตุอันควรสงสัยธรรมดาไม่สามารถทำการตรวจค้นได้

---

¹ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นทหาร ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย ฯลฯ อยู่เสมอ เช่น มีการใช้กุญแจมือแก่ทหารที่สวมเครื่องแบบ เป็นต้น กรณีจึงเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงฯ กระทรวงกลาโหมจึงขอความร่วมมือจากกระทรวงมหาดไทย ให้กำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามข้อตกลงฯ โดยเคร่งครัด กรมตำรวจโดยพลตำรวจโท ชุมพล โลหะชาละ รองอธิบดีกรมตำรวจรักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ มีบันทึกข้อความที่ 0503/171125 ลงวันที่ 9 กันยายน 2520 เรื่องให้กำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามข้อตกลงของกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย ถึง ผบ.ช.ก., น., ภ.1, 2, 3, 4 ให้กำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจในปกครองให้พึงสังวรณว่าก่อนที่จะมีการจับกุม ควบคุม หรือสอบสวน ในกรณีที่ทหารได้กระทำความผิดในทางอาญาหรือเป็นผู้เสียหาย ให้ระลึกว่าค่านัยข้อตกลงฯ ได้วางระเบียบปฏิบัติหรือให้อำนาจไว้เพียงใด แล้วให้ถือเป็นข้อควรปฏิบัติโดยเคร่งครัด ถ้าความยังปรากฏว่ามีการละเมิดข้อตกลงฯ อยู่อีกโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรแล้ว จะถือว่าเป็นความบกพร่องของผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นโดยตรงที่ไม่สนใจปฏิบัติเป็นไปตามข้อตกลงฯ และจะได้รับการพิจารณาทัณฑ์ทางวินัยอันควรแก่กรณีต่อไป

ประการที่สาม ในการควบคุมตัวทหารผู้ต้องหาไว้ที่สถานีตำรวจนั้น ตามข้อตกลงในกรณีทหารสวมเครื่องแบบ ห้ามมิให้นำตัวเข้าห้องควบคุม²⁴ ซึ่งในทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ถ้าเป็นกรณีทั่วไปการควบคุมตัวที่สถานีตำรวจจะควบคุมตัวไว้ในห้องขังของสถานีตำรวจนั้น ซึ่งเป็นไปตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีข้อ 139 เหตุผลที่ไม่ได้ให้ขังทหารทั้งเครื่องแบบก็เนื่องจากว่า เครื่องแบบทหารนั้นเป็นเครื่องแบบพระราชทาน จึงเป็นการไว้เกียรติ แต่ในกรณีสวมเครื่องแบบนี้ด้วยความเคารพ ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้การปฏิบัติเหมือนกับบุคคลอื่น จึงควรถอดเครื่องแบบให้เรียบร้อยแล้วนำตัวควบคุมในห้องขัง นอกจากเพื่อเป็นการปฏิบัติที่เหมือน ๆ กันแล้วยังจะเป็นการป้องกันมิให้ทหารผู้ต้องหาใช้โอกาสในการหลบหนี เนื่องจากในการเป็นผู้ต้องหานั้นเขามีสิทธิ์ที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่แล้ว จึงไม่ต้องกลัวว่าจะเป็นการปฏิบัติกับผู้ต้องหาเสมือนกับว่าเขามีความผิดแล้ว ดังนั้นการปฏิบัติตามข้อตกลงในส่วนนี้ จึงทำให้ทหารได้รับสิทธิมากกว่าบุคคลอื่นทั่วไปที่ไม่ต้องเข้าห้องขัง

ประการที่สี่ ในการสอบสวนทหารผู้ต้องหา ตามข้อตกลงจะต้องมีนายทหารชั้นสัญญาบัตรมาร่วมฟังการสอบสวนด้วย ซึ่งในการสอบสวนบุคคลทั่วไปก่อนที่จะมีการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 ไม่ได้กำหนดให้ทนายหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหา ซึ่งทำให้ทหารได้หลักประกันและความคุ้มครองจากการสอบสวนมากกว่าบุคคลทั่วไป แต่ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้ทนายหรือผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวนได้ก็ตาม แต่ก็มาในฐานะส่วนตัว ไม่ได้มาในฐานะที่เป็นทางการเป็นตัวแทนของฝ่ายทหารดังเช่นที่ข้อตกลงกำหนดไว้ ดังนั้นการที่ข้อตกลงกำหนดไว้เช่นนี้ จึงทำให้ทหารได้รับหลักประกันในการดำเนินสอบสวนดีกว่าบุคคลทั่วไป

3.4 ข้อเสียของข้อตกลงฯ

ในหัวข้อที่ผ่านมาได้วิเคราะห์กับข้อดีของข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทยมาแล้ว ในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์ถึงข้อเสียของข้อตกลงว่ามีข้อเสียอย่างไรบ้าง ซึ่งจากการศึกษาโดยการนำข้อตกลงมาพิจารณาโดยละเอียดพบว่าข้อตกลงทำให้เกิดผลเสียหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ผลของการศึกษาข้อดีของข้อตกลงจะช่วยให้ทาส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกไป และทาส่วนที่ควรคงไว้เพื่อประโยชน์

²⁴ ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติ และประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498

การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำหรับข้อเสียของข้อตกลงมีดังนี้

ก. ข้อตกลงทำให้เกิดผลเสียต่อหลักการดำเนินคดีอาญา

ดังได้กล่าวไปในตอนต้นแล้วว่าททาร์ก็คือประชาชนคนหนึ่งที่มีสิทธิ์ เสรีภาพ เหมือนกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่ถูกรังแกโดยกฎหมายที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ เมื่อททาร์กระทำผิดกฎหมายจึงต้องได้รับโทษเหมือนบุคคลทั่วไป ด้วย ซึ่งในฐานะททาร์ถ้ากระทำความผิดตามกฎหมายททาร์ก็ต้องรับโทษตามทางฝ่าย ททาร์และต้องเข้าสู่การพิจารณาคดีในศาลททาร์ แต่ถ้าททาร์กระทำความผิดที่ไม่เกี่ยวกับ อำนาจศาลททาร์ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมก็ต้องดำเนินการแบบพลเรือน แต่อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติกับททาร์ผู้กระทำความผิดในชั้นตอนการวิจัย การควบคุม การตรวจค้น หรือ การสอบสวน ก็มีการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่นทั่วไปอยู่หลายประการด้วยกัน ซึ่งการปฏิบัติที่แตกต่างกันเหล่านี้เกิดมาจากข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ททาร์เป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการกระทบกระทั่งอันจะเป็นสาเหตุของการวิวาทของฝ่ายททาร์กับตำรวจ ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจให้ถืออาวุธทั้งคู่ ซึ่งเมื่อนำการปฏิบัติ คำนวณข้อตกลงที่นำมาเปรียบเทียบกับการดำเนินคดีตามหลักทั่วไปที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะพบว่ามีความเบี่ยงเบนไป ซึ่งจะ เป็นประโยชน์กับฝ่ายททาร์ที่จะได้รับสิทธิมากขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ก็เป็นการทำให้หลักกฎหมายเสียไป เพราะเกิดการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่น ๆ กลายเป็นการยกเว้นขึ้นมา ส่วนที่ทำให้เกิดผลเสียต่อหลักการดำเนินคดีอาญาที่อยู่ในข้อตกลงเหล่านี้ ได้แก่

การจับกุมททาร์

ตามข้อตกลงฯ กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และสารวัตร ททาร์เป็นผู้จับกุม ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและข้อบังคับ กระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรททาร์ พ.ศ.2519 ซึ่งเป็นข้อบังคับของทางททาร์ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลททาร์ มาตรา 45 ส่วนวิธีการจับกุมนั้นก็ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะมีที่แตกต่างก็คือ ในส่วนของการจับกุมททาร์สวมเครื่องแบบในความผิดลหุโทษ หรือกระทำความผิดกฎหมายอื่นอันมีโทษปรับสถานเดียว ที่ตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคแรกเจ้าพนักงานหรือราษฎร ผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยทันที แต่ตามข้อตกลงข้อ 8 ทหารทหารไม่ยอมไปก็ให้จดยศ ชื่อ เครื่องหมาย และสังกัดไปแจ้ง ให้พนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการติดต่อบัญชีบัญชีอาหารให้ส่งตัวไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการทางคดี ตามข้อตกลงข้อนี้หมายความว่าทหารที่ถูกจับจะไม่ยอมไปที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในทันทีก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้ถ้าพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่า ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดว่า "ในกรณีซึ่งเป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะตาม คำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น" ซึ่งในทางปฏิบัติที่เป็น อยู่ในปัจจุบัน คดีลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท พนักงานสอบสวนก็จะทำการปรับเพื่อที่ คดีอาญาจะได้เลิกกัน ทำให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นกันเร็วและไม่ต้องเสียเวลา คดีก็ไม่กั่งก้าง แต่ในกรณีความผิดบางอย่างเช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรที่มีโทษปรับสถานเดียว บางครั้งผู้กระทำผิดไม่ต้องไปที่สถานีตำรวจในทันที แต่เจ้าพนักงานจะยึดใบขับขี่ไว้แล้วค่อย ให้นำไปจ่ายค่าปรับที่หลัง เพื่อว่าคนมีกิจธุระสำคัญหรือเร่งด่วนจะได้ไปทำกิจธุระให้เสร็จเรียบร้อยก่อน ก็เช่นเดียวกันที่ข้อตกลงกำหนดว่าทหารจะไม่ยอมไปก็ไม่ได้ หมายความว่าถ้าเกิด กรณีที่ ทหารมี กิจธุระทางหน้าที่ราชการอยู่ก็ต้องไปทำให้เสร็จเรียบร้อยก่อนมิฉะนั้นจะเสีย หายแก่ทางราชการได้ เพราะถึงแม้จะไม่ยอมไปสถานีตำรวจในทันทีแต่พนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจก็ได้จดยศ ชื่อ เครื่องหมายและสังกัดไว้แล้วเพื่อจะได้ติดต่อบัญชี บัญชีอาหารให้ส่งตัวมาให้ และถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะขึ้นคือดึงจับกุมตัวไป ในเหตุเหล่านี้ก็สร้างความไม่พอใจให้กับทหาร ทำให้เกิดเรื่องวิวาทกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้ามองในอีกแง่มุมหนึ่งก็จะพบว่าคดีลหุโทษหรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวเป็นคดีที่ใช้เวลา ไม่มาก พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับก็เสร็จ ถ้าทหารผู้กระทำผิดให้ความร่วมมือ ไปสถานีตำรวจโดยดีก็จะลดภาระของพนักงานสอบสวน เพราะขั้นตอนการปฏิบัติหลังจาก ที่ทหารผู้กระทำผิดไม่ยอมไปนั้นจะต้องมีหนังสือแจ้งมายังหน่วยทหารเพื่อให้ส่งตัวทหาร ผู้กระทำผิดมาให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดี บางครั้งการติดต่อก็ไปถึงเจียบหายไม่ได้รับความร่วมมือ เนื่องจากมองว่าเป็นคดีเล็กน้อยกว่าจะเสร็จสิ้นคดีก็ใช้เวลานาน ทำให้ พนักงานสอบสวนต้องเสียเวลา ทั้งที่คดีความในปัจจุบันก็มีมาก โดยเฉลี่ยพนักงานสอบสวน คนหนึ่งรับผิดชอบ 200 - 300 คดีต่อปี และบางครั้งทหารผู้กระทำผิดก็ไม่ได้มีกิจธุระว่า เป็นทางราชการแต่อย่างใด แต่ก็อ้างสิทธิไม่ยอมไปตามข้อตกลงฯ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าข้อ กำหนดในข้อตกลงฯ ข้อที่ 8 เรื่องการจับทหารสวมเครื่องแบบในความผิดอาญาลหุโทษ หรือกระทำผิดต่อกฎหมายอื่นอันที่โทษปรับสถานเดียวที่เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญา

ในมาตรา 84 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นการเพิ่มภาระให้พนักงานสอบสวน เพราะคดีไม่ได้เสร็จในทันทีจะต้องมีหนังสือไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ส่งตัว และบางครั้งก็ต้องมีหนังสือเตือน และขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางให้ทนายที่ไม่ได้มีกิจกรรมทางราชการอ้างข้อตกลงไม่ยอมให้ความร่วมมือกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายบ้านเมืองหมดความศักดิ์สิทธิ์

การตรวจค้นทนาย

ตามข้อตกลง การตรวจค้นกำหนดไว้ในข้อ 23, 24 และ 25 ผู้มีอำนาจตรวจค้นทนายก็ได้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจกับสารวัตรทหาร ซึ่งก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร ปี 2519 ส่วนวิธีการตรวจค้นนั้นก็ยึดหลักการตรวจค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากกฎหมายของฝ่ายทหารไม่มีกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ แต่การตรวจค้นตามข้อตกลงก็มีที่แตกต่างไปจากการตรวจค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อยู่ 2 ประการ คือ ในการตรวจค้นนายทนายชั้นสัญญาบัตรการตรวจค้นต้องมีเหตุผลอันสมควรเป็นพิเศษยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา กับการตรวจค้นตัวทนายซึ่งโดยสารอยู่ในยานพาหนะของทนาย ถ้าสงสัยว่าจะมีสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายชุกซ่อนอยู่ในตัวทนาย การตรวจค้นต้องมีเหตุผลอันสมควรเป็นพิเศษยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา และต้องตรวจค้นให้แล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด ขณะที่การตรวจค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 93 นั้น การตรวจค้นบุคคลสามารถค้นได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครอง เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด ที่ข้อตกลงกำหนดไว้เช่นนี้ก็ไม่ให้เกิดการก่อกวนแก่งจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยอ้างเหตุผลเพียงแต่มีความสงสัยว่าจะมีของผิดกฎหมายชุกซ่อนอยู่ก็ทำการตรวจค้น คำว่าเหตุผลอันสมควรเป็นพิเศษยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดาในที่นี้หมายถึงมีความแน่ใจโดยปราศจากข้อสงสัยว่ามีของผิดกฎหมายชุกซ่อนอยู่ ถ้าเพียงแต่สงสัยแต่ยังไม่มีความพยานประกอบแวดล้อมยืนยัน หรือมีแต่ไม่เพียงพอที่จะแน่ใจได้ว่ามีของผิดกฎหมายชุกซ่อนอยู่อย่างนี้ก็ทำการตรวจค้นไม่ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ข้อตกลงข้อนี้ค่อนข้างจะมีผลเสียต่อการดำเนินคดีกล่าวคือ ในการตรวจค้นนายทนายชั้นสัญญาบัตรหรือทนายที่อยู่ในยานพาหนะทนาย การตรวจค้นทำได้ยากเพราะต้องมีหลักฐานและความจำเป็นที่ชัดเจนในการตรวจค้นมิฉะนั้นทนายจะไม่ยอมให้ตรวจค้น และทางพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเองก็ไม่กล้าตรวจค้นเพราะการตรวจค้นบุคคลเป็นเหตุให้เกิดการวิวาทกันง่าย แต่การตรวจค้นต่อบุคคลนั้นเป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้า เพียงแต่มีเหตุอันควรสงสัยธรรมดา

เพียงพอที่จะทำการตรวจค้นได้ แล้วถ้าเราขอให้ต้องมีเหตุอันควรสงสัยเป็นพิเศษยิ่งกว่า เหตุผลธรรมดาแล้วก็จะไม่ทันการเราก็ไม่สามารถที่จะทนายหลักฐานจากตัวบุคคลที่กระทำ ความผิดได้ ถ้าเรายึดการค้นพบบทตามข้อตกลงก็จะเป็นช่องทางให้ทหารที่กระทำผิดอาญา นำข้อตกลงมาอ้าง เพื่อให้ตนเองพ้นจากการถูกตรวจค้นหรือในปัจจุบันที่มีการกระบาดของ ยาเสพติด ถ้าการตรวจค้นทหารทำได้ยากก็จะเป็นช่องทางที่ทำให้ทหารซุกซ่อนยาเสพติดเพื่อ ขยายต่อให้กับผู้ที่เสพยาคนอื่น ๆ ได้ ดังนั้นถ้าจะให้ถูกต้องตามหลักการดำเนินคดีอาญา และเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีควรที่จะให้การตรวจค้นทหารสามารถทำได้ โดยมีเหตุอันควรสงสัยไม่ต้องถึงขนาดเป็นเหตุผลอันสมควรยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา ซึ่งไม่ ยุ่งยากทำให้ทหารผู้กระทำผิดนำข้อตกลงมาอ้างเพื่อมิให้ตนเองถูกพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจทำการตรวจค้น ได้

การควบคุมทหารระหว่างที่ฝ่ายทหารยังไม่มารับตัวไปควบคุม

การควบคุมทหารระหว่างที่ฝ่ายทหารยังไม่มาติดต่อขอรับตัวไปควบคุม เองนี้เป็นข้อกำหนดที่มีอยู่ในข้อตกลงตั้งแต่ข้อตกลงครั้งแรกใน พ.ศ.2448 ที่ให้คุมขังทหารที่ สวมเครื่องแบบอยู่ในห้องอันเป็นที่ไม่เปิดเผย และห้ามมิให้บังคับให้เปลื้องเสื้อผ้าทหารเป็น อันขาด ถ้าเป็นทหารที่ไม่ได้สวมเครื่องแบบทหารก็ให้คุมขังอย่างคนธรรมดา ซึ่งมูลเหตุการ วิวาทส่วนใหญ่ในสมัยนั้นมาจากการที่พลตระเวนขังทหารไว้ตนเอง ในข้อตกลงฉบับปัจจุบัน คือข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติและประสาน งานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 ก็ได้กำหนดไว้ ในข้อ 14, 15 และข้อ 16 กำหนดให้ทหารที่ไม่ได้สวมเครื่องแบบให้นำตัวเข้าห้องควบคุม ได้ ส่วนทหารสวมเครื่องแบบห้ามมิให้นำตัวเข้าห้องควบคุม เว้นแต่ทหารผู้นั้นจะแสดง กิริยาอาละวาด หรือพยายามจะหลบหนีและห้ามบังคับให้ถอดเครื่องแบบ ตามปกติการที่ ตำรวจควบคุมผู้ต้องหาหรือทหารผู้ต้องหาที่กระทำผิดตำรวจอาศัยอำนาจตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 84 ประกอบด้วยหลักการดำเนินคดีที่บัญญัติอยู่ใน รัฐธรรมนูญมาตรา 237 ควบคุมตัวได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้นต้องขออำนาจศาล ฝากขัง ซึ่งการควบคุมตัวจะทำอย่างไรนั้น ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีข้อที่ 139 กำหนดให้การควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ที่สถานีตำรวจนั้นให้ควบคุมไว้ในห้องควบคุม ดังนั้นใน กรณีที่ประชาชนทั่วไปเป็นผู้ต้องหา หรือทหารที่ไม่ได้สวมเครื่องแบบเป็นผู้ต้องหา จึงต้อง ถูกควบคุมตัวไว้ในห้องควบคุมจนกว่าจะมีการประกันตัวออกไป การที่ทหารสวมเครื่องแบบ ไม่ต้องนำตัวเข้าห้องควบคุม จึงเป็นการปฏิบัติที่แตกต่างจากบุคคลอื่นทั่วไป การที่ต้องนำผู้ ต้องหาเข้าห้องควบคุมก็เพื่อป้องกันการหลบหนี ซึ่งการที่ทหารสวมเครื่องแบบไม่ต้องเข้า ห้องควบคุมอาจจะทำให้ทหารผู้นั้นหลบหนีไปได้ เหตุผลที่ไม่ให้นำทหารที่สวมเครื่องแบบ

เข้าห้องควบคุมนอกจากเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพ้องหมองใจกันแล้วยังเป็นการไว้เกียรติเครื่องแบบทหารที่เป็นเครื่องแบบพระราชทานอีกด้วย เมื่อเรื่องการควบคุมทหารที่สถานีตำรวจระหว่างที่รอฝ่ายทหารมารับตัวไปควบคุมนี้อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อคดีได้คือ อาจทำให้ทหารผู้ต้องหาอาศัยช่องโอกาสหลบหนีไป และการที่ผู้ต้องหาคนอื่นต้องเข้าห้องควบคุม แต่ทหารที่สวมเครื่องแบบไม่ต้องเข้าห้องควบคุมย่อมมีผลต่อความรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมกันกับผู้ต้องหาคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่าอภิสิทธิ์ชน เพราะฉะนั้นทางแก้เพื่อไม่ให้เกิดการหลบหนีไประหว่างควบคุม และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาพของทหารเป็นอภิสิทธิ์ชน จึงควรแก้ไขข้อดกลงให้นำตัวเข้าห้องควบคุมได้ แต่ต้องให้ถอดเครื่องแบบก่อนเพื่อไม่ให้เสื่อมเสียเกียรติของเครื่องแบบทหารซึ่งเป็นเครื่องแบบพระราชทาน

การร่วมฟังการสอบสวน

การร่วมฟังการสอบสวนเริ่มมีกำหนดในข้อตกลงฉบับปี พ.ศ.2482 ที่เป็นการตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกรมตำรวจโดยตรง มูลเหตุที่ต้องให้นายทหารไปร่วมหนึ่งฟังการสอบสวนก็เพื่อป้องกันไม่ให้นายทหารผู้ต้องหาทักท้วงต่อผู้บังคับบัญชาทหารว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกกลั่นแกล้งจากพนักงานสอบสวน ซึ่งทำให้มีการเข้าใจผิดเกิดเป็นเรื่องผิดพ้องหมองใจขึ้นมาได้ และในข้อตกลงฉบับปัจจุบันกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนในโอกาสแรก โดยเริ่มตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มดำเนินการสอบสวนจนปิดสำนวนการสอบสวน ตามหลักการดำเนินคดีอาญาที่มีมาไม่เคยบัญญัติเรื่องการให้บุคคลอื่นเข้าร่วมฟังการสอบสวน เพิ่งจะมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา 241 ที่กำหนดให้ในชั้นสอบสวน "ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้นายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำคนได้" ซึ่งในไม่ช้าก็ต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรานี้ของรัฐธรรมนูญ แต่ถึงจะมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา 241 ไว้ แต่การร่วมฟังการสอบสวนของทหารตามข้อตกลงก็มีความแตกต่างกับการร่วมฟังการสอบสวนตามรัฐธรรมนูญกล่าวคือ จุดมุ่งหมายหลักของการให้นายทหารร่วมฟังการสอบสวนก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเข้าใจผิด อันจะทำให้เกิดการวิวาทกันระหว่างฝ่ายทหารกับฝ่ายบ้านเมือง แต่จุดมุ่งหมายหลักของการให้นายทหารหรือผู้ซึ่งไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำก็เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาอย่างหนึ่ง และลักษณะของการเข้าฟังกับร่วมฟังก็ไม่เหมือนกัน คือ ในกรณีของนายทหารที่มาร่วมฟังการสอบสวนนั้นมาในสถานะเป็นตัวแทนของฝ่ายทหารอย่างเป็นทางการ เบิกเบี้ยเลี้ยง เบียดินทางจากทางราชการ มีหนังสือแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาทหารมาทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของฝ่ายทหาร มิใช่มาในสถานะผู้ที่ไว้วางใจหรือทนายของผู้ต้องหาตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะคำว่าผู้ที่ไว้วางใจนั้นทหารผู้ต้องหาอาจต้องการให้คนอื่นซึ่งไว้วางใจมากกว่า เช่น ญาติ พี่

น้องมาร่วมฟังการสอบสวนหรืออาจต้องการทนายที่มีความเชี่ยวชาญในข้อกฎหมายมาช่วย ฟังการสอบสวนแทนทนายททาก็ได้ คดีอาญานั้นลักษณะของความผิดเป็นความผิดที่ได้กระทำเป็นการส่วนตัว แต่อาจใช้ตำแหน่งหน้าที่กระทำได้เช่น เจ้าพนักงานรับสินบน แต่ก็ เป็นความผิดเฉพาะตัว เจ้าพนักงานผู้นั้น ดังนั้นการต่อสู้คดีจึงต้องเป็นการต่อสู้เป็นการส่วนตัว ทางราชการหรือหน่วยงานต้นสังกัดไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่น ในกรณีที่ทททไปกระทำผิด ตามพระราชบัญญัติการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งเป็นการกระทำผิดส่วนตัวแต่ในชั้นตอนการดำเนินคดีกลับต้องให้ทนายททซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานอย่างเป็นทางการ มาช่วยฟังการสอบสวนในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ด้วย และจุดมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญที่จะให้มีหลักประกันความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ในคดีอาญาที่จะได้รับการสอบสวนคดีด้วยความเป็นธรรมก็คือ ต้องการให้มีการเข้าฟังการ สอบปากคำผู้ต้องหาจริง ๆ แต่ในทางปฏิบัติของข้อตกลงนี้บางครั้งทททก็ไม่ได้ไปร่วม ฟังการสอบสวนจริง ๆ คือ ปลอ่ยให้มีการสอบปากคำให้เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงค่อยมาลงชื่อ เป็นผู้ร่วมฟังการสอบสวนทีหลัง กรณีการมาลงลายมือชื่อเป็นผู้ร่วมฟังการสอบสวนหลังจาก ที่มีการสอบสวนไปแล้วนี้ ทำให้ความมุ่งหมายเรื่องความเป็นธรรมไม่เป็นไปตามเจตนารมย์ ส่วนผลในทางคดีนั้นการให้ทททมาร่วมฟังการสอบสวนมีผลทำให้การสอบสวนคดีล่าช้า เพราะมีขั้นตอนการแจ้งนัดหมายวันสอบสวนซึ่งไม่สามารถจะทำการสอบสวนได้ทันที ใน กรณีที่ต้องสอบสวนเพื่อขยายผลไปสู่การค้นพยานหลักฐานอื่นแล้ว ยิ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดีเป็นอย่างมาก เนื่องจากพยานหลักฐานต่าง ๆ อาจถูกทำลายหรือเสื่อมเสีย โดยสภาพ และตัวผู้ต้องหาเองเมื่อระยะเวลาผ่านไปความจำของผู้ต้องหายังค่อยลงไปด้วย ถ้าเวลาผ่านไปหลายวันอาจจำรายละเอียดได้ไม่หมด หรืออาจลืมในประเด็นสำคัญได้ และ ตัวพนักงานสอบสวนที่มีงานรับผิดชอบมาก ถ้าไม่สอบสวนไว้ก่อนอาจจะจัดเวลาลำบากกว่า จะจัดเวลาให้ตรงกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับฝ่ายทททก็เสียเวลาไปหลายวันแล้ว ทำให้ การเริ่มต้นคดีเป็นไปด้วยความล่าช้า จุดมุ่งหมายในทางคดีอาญาที่ต้องการให้เกิดความ รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ไม่บังเกิดผล และผลในทางจิตใจความรู้สึกของผู้ต้องหา คนอื่น ทำให้มองทททเป็นชนชั้นพิเศษแตกต่างจากบุคคลอื่นทั่วไป เนื่องจากเมื่อเกิดคดี ความก็มีนายทททมาร่วมฟังการสอบสวน ยกตัวอย่างเช่นในคดีที่ทททไปกระทำผิดผิด ร่วมกับพลเรือนอย่างคดีของร้อยเอกมนัส พรหมเผ่า นายทททสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการ ทททสูงสุดถูกแจ้งข้อหาพร้อมกับพวกอีก 2 คน ช่างคร.พูลสวัสดิ์ คาย คดีนี้ก่อนที่ร้อยเอก มนัสจะถูกถอดยศ การสอบสวนต้องให้ทททพระธรรมนูญไปร่วมฟังการสอบสวนด้วย ทั้งที่การฆ่าคนเป็นความผิดในเรื่องส่วนตัว ไม่ได้เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางราชการ แต่ต้องให้ นายทททเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วย ขณะที่ยัง 2 คน ดำเนินการไปตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาพที่ออกมาจึงก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่

ชอบของข้อตกลงฯ ส่วนผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นต่อการดำเนินคดีจากการให้นายททารไปร่วมฟัง การสอบสวน นอกจากจะทำให้การดำเนินคดีอาญาไม่เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีที่ต้อง การให้เกิดความรวดเร็วและเป็นธรรม และผลต่อความรู้สึกถึงการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน แล้วยังมีผลต่อรูปคดีกล่าวคือ ในกรณีที่มีนายททารมาร่วมฟังการสอบสวนนั้นจะทำให้คดี เบียงเบนได้ เพราะในการดำเนินคดีกับททารผู้ต้องหา นั้นแม้รูปคดีจะมีหลักฐานไม่พอสั่งฟ้อง แต่ถ้าการกระทำของททารที่เป็นผู้ต้องหาปรากฏในทางสอบสวนว่าเป็นการเสื่อมเสียวินัย ก็ ต้องรับผิดชอบในส่วนที่เป็นวินัยที่ปรากฏจากสำนวนสอบสวนด้วย ยิ่งกว่านั้นหากปรากฏหลักฐานในทางสอบสวนว่าททารผู้นั้นที่เกี่ยวข้องอยู่ในสำนวนสอบสวนประพฤติผิดวินัยททาร แม้มิได้เป็นททารผู้ต้องหาที่ถูกสอบสวน ผู้บังคับบัญชาก็สามารถที่จะพิจารณาลงโทษทาง วินัยผู้นั้นได้ และททารมีเรื่องของการบังคับบัญชาที่ททารจะต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับ บัญชา และต้องระลึกอยู่เสมอว่าคำสั่งของผู้บังคับบัญชามีค่ามากกว่าตัวททาร การดำเนิน กับททารโดยให้ฝ่ายททารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอาจทำให้การต่อสู้คดีของททารผู้ต้องหา หรือ การให้ปากคำทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษทางวินัย หรือพยายามปกป้อง ผู้ร่วมกระทำผิดคนอื่น ๆ หรือบางครั้งผู้บังคับบัญชาสั่งให้เบี่ยงเบนเพื่อไม่ต้องการให้สาวถึง ตัวผู้บงการทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ ดังนั้นการให้นาย ททารมาร่วมฟังการสอบสวนตามข้อตกลงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันมิให้เกิดการเข้าใจผิดใน การสอบสวนททารผู้ต้องหาอันจะเป็นเหตุให้เกิดการวิวาท แต่ผลของการให้นายททารมา ร่วมฟังการสอบสวนทำให้การดำเนินคดีอาญาไม่เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีก็ต้องให้มี ความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม และนอกจากนี้ยังก่อให้เกิดภาพททารมีสิทธิพิเศษ คลอดจนทำให้ขาดพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเนื่องจากการสอบปากคำผู้ต้องหาล่าช้า ดังนั้นจึงควรยกเลิกข้อตกลงฯ ข้อนี้อแล้วให้เป็นไปตามขั้นตอนตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา ประกอบกับข้อกฎหมายที่จะมีการแก้ไขใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐ ธรรมนูญมาตรา 241 ที่ให้ทนายหรือผู้ซึ่งไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำผู้ต้องหา ซึ่ง ททารผู้ต้องหาอาจจะให้นายททารเข้าร่วมฟังในฐานะผู้ที่ไว้วางใจก็ได้

บ. ข้อตกลงทำให้เกิดภาพททารมีสิทธิมากกว่าประชาชน

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าททารก็มีสิทธิและเสรีภาพเหมือนกับประชาชนทั่วไปไม่ได้มี สิทธิ เสรีภาพมากกว่าประชาชนแต่อย่างใด แต่ด้วยภารกิจที่ททารต้องทำหน้าที่ในการ ปกป้องรักษาประเทศชาติ จึงสามารถถืออาวุธได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และถ้าพิจารณา กับ สิทธิและหน้าที่จริง ๆ แล้วททารมีน้อยกว่าประชาชนเพราะถูกจำกัดโดยกรอบของระเบียบ วินัยที่เคร่งครัดกว่าบุคคลอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ภาพของททารที่ปรากฏทุกวันนี้ก็ยังคง เป็นภาพที่ททารมีสิทธิพิเศษมากกว่าประชาชนทั่วไป อันเป็นผลมาจากภาพของททารใน อดีตที่เป็นใหญ่ทางการเมือง มีการยึดอำนาจทำรัฐประหารมาบ่อยครั้ง ซึ่งในปัจจุบัน

เหตุการณ์เหล่านั้นไม่มีให้เห็นแล้ว แต่ที่ภาพของททาร์ยังคู่มิสทึร์พิเศษมากกว่าประชาชน เพราะในการปฏิบัติกับททาร์เมื่อเวลาที่ททาร์ตกเป็นผู้ต้องหาแตกต่างไปจากการปฏิบัติกับประชาชน เช่น ในการสอบสวนททาร์ต้องมีนายททาร์พระธรรมนุญเข้าร่วมการสอบสวนด้วย หรือในการตรวจค้นยานพาหนะททาร์จะต้องทำเป็นหนังสือขออนุญาตผู้บังคับบัญชา ก่อน หรือในการควบคุมตัวททาร์ผู้ต้องหาทุกครั้ง ฝ่ายททาร์จะเป็นผู้ไปควบคุม ซึ่งก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชนทุกครั้งที่เกิดคดีททาร์ไปกระทำผิด เช่น ในสอบคดีล่าสุดที่เป็นชาวอังกฤษกริโกโรมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้แก่ กรณีที่ร้อยเอกมณัส พรหมเผ่า นายททาร์สังกัดสำนักงาน ผู้บัญชาททาร์สูงสุดถูกจับในข้อหาร่วมกับพวกอีก 2 คน ซึ่งเป็นพลเรือนฆ่า ดร.พูลสวัสดิ์ คาย คดีนี้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือนเพราะตามพระราชบัญญัติ ธรรมนุญศาลททาร์กำหนดให้คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลททาร์กระทำผิดร่วมกับบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลททาร์นั้นให้ดำเนินคดีในศาลพลเรือน²⁵ แต่ปรากฏว่าเวลาดำเนินกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ททาร์ตกเป็นเสียหายหรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 ด้วย คือในการควบคุมตัวในระหว่างสอบสวนทางฝ่ายททาร์เป็นผู้ควบคุมเอง ซึ่งโดยหลักการคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลททาร์จะต้องควบคุมโดยศาลพลเรือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เนื่องจากมีข้อตกลงที่กำหนดให้ฝ่ายททาร์มารับตัวไปควบคุมและในกรณีของการสอบสวนก็จะมีนายททาร์พระธรรมนุญมาร่วมฟังการสอบสวนด้วยทุกครั้ง ทั้ง ๆ ที่คดีนี้เป็นความผิดส่วนตัวของร้อยเอกมณัส ที่ไปฆ่า ดร.พูลสวัสดิ์ ไม่ได้กระทำความผิดความหน้าที่ทางราชการททาร์แต่อย่างใด แต่ก็มีนายททาร์พระธรรมนุญ ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายททาร์ร่วมนั่งฟังการสอบสวนด้วย เพราะข้อตกลงฯ กำหนดเอาไว้ จึงทำให้คดีนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชนเป็นอันมากถึงความมิสทึร์ที่พิเศษของททาร์ ผู้ต้องหาอันเกิดมาจากข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ททาร์เป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 ถึงขนาดเสนอให้มีการยกเลิกข้อตกลง ซึ่งในที่สุดร้อยเอกมณัสก็ถูกถอดยศ ตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ พ.ศ.2507 ข้อ 2 จึงทำให้การดำเนินคดีกลับมาสู่กระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และอีกคดีหนึ่งที่เพิ่งเกิดเหตุการณ์ ได้แก่ กรณีตำรวจไทย และททาร์ไทย ร่วมมือกับจารชนเกาหลีบุกจับอดีตนักการทูตและครอบครัว ซึ่งเป็นคดีที่โด่งดังอีกคดีหนึ่ง เพราะเป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตย และที่สำคัญมีตำรวจและททาร์ไทยเข้าร่วมในขบวนการลักพา

²⁵ พระราชบัญญัติธรรมนุญศาลททาร์ มาตรา 16

ตัวในครั้งนี้ด้วย โดยนายตำรวจที่ร่วมขบวนการลักพาตัว ได้แก่ ร้อยตำรวจเอกชัยพฤกษ์ พันธุ์สวัสดิ์ รองสารวัตรปราบปรามสถานีตำรวจนครบาลประเวศ ส่วนนายทหารที่ร่วมขบวนการลักพาตัวในครั้งนี้ได้แก่ ร้อยเอกวิษณุ แก้วมณี นายทหารสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งในวันซึ่งตัวผู้ต้องหาเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2542²⁶ ที่ผ่านมามีสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์กันมากเพราะในวันมาซึ่งตัวดังกล่าว ทางผู้ต้องหาที่เป็นตำรวจถูกควบคุมตัวมาคนเดียว ส่วนผู้ต้องหาที่เป็นทหารคือ ร้อยเอกวิษณุ แก้วมณี เดินทางมากับนายทหารพระธรรมนูญ ซึ่งทำให้เห็นความแตกต่างในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะอีกฝ่ายหนึ่งเป็นตำรวจ ซึ่งก็เป็นข้าราชการเช่นเดียวกับทหาร ได้รับความไว้วางใจให้ถืออาวุธได้เช่นเดียวกับทหาร เพราะมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ประเทศแค่เวลากระทำผิดอาญาถือว่าเป็นการกระทำส่วนตัว ไม่ใช่กระทำผิดในฐานะสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การต่อสู้คดีจึงต้องสู้เป็นการส่วนตัว (แต่ในกรณีของทหารถึงแม้ตามคดีนี้ตอนไปกระทำผิดเป็นการกระทำผิดโดยส่วนตัว ตั้งแต่เวลาดำเนินคดีต้องมีฝ่ายทหารเข้ามาร่วมด้วย สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดภาพทหารมีสิทธิมากกว่าประชาชนทั่วไป หรือแม้แต่ข้าราชการอื่น ๆ ด้วย ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วทหารก็มีสิทธิเหมือนกับประชาชนทั่วไป ดังที่ได้กล่าวมาในตอนต้นแล้ว ซึ่งสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดภาพทหารมีสิทธิมากกว่าประชาชน ก็คือ การปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498

ค. ข้อตกลงทำให้เกิดการผิดหลักความชอบด้วยกฎหมาย

ดังที่กล่าวมาแล้วการปฏิบัติตามข้อตกลงบางอย่าง ทำให้เกิดความแตกต่างไปจากการดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ในกรณีของการจับกุมทหารในความผิดลหุโทษที่ทหารจะไม่ยอมไปในทันทีก็ได้ ทางพนักงานสอบสวนจะต้องมีหนังสือแจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ส่งตัวทหารที่กระทำความผิด ซึ่งได้พูดไปแล้วว่าทำให้เกิดความยุ่งยากเสียเวลาเพิ่มภาระให้กับพนักงานสอบสวนทั้ง ๆ ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ต้องไปที่ทำการของพนักงานปกครอง หรือตำรวจและในคดีลหุโทษนั้น ขั้นตอนในการสอบสวนใช้เวลาไม่มาก ถ้าไปเลยในทันทีคดีก็จะได้จบเร็วหรือในการตรวจค้นนายทหารสัญญาบัตรที่กาดตรวจคนจะต้องมีเหตุอันสมควรยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดาซึ่งผิดไปจากหลักการตรวจค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่การตรวจค้น

²⁶ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2542, หน้า 10.

บุคคลในที่สาธารณะสถาน ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นจะมีสิ่งที่ได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีไว้เพื่อกระทำผิด หรือเป็นของผิดกฎหมายซุกซ่อนอยู่ ก็ให้ทำการตรวจค้นได้ทันที ซึ่งการตรวจค้นตามข้อตกลงก็เป็นยุ่งยาก เพิ่มภาระให้กับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แม้จะมีกำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในอนาคตที่ต้องมีการแก้ไขให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เพราะในการตรวจค้นแต่ละครั้งต้องมีพยานหลักฐานที่แน่ชัดว่าเขามีสิ่งของที่ผิดกฎหมายซุกซ่อนอยู่ หรือในขั้นตอนการสอบสวนที่ข้อตกลงกำหนดให้ต้องมี นายทหารไปร่วมฟังการสอบสวนด้วย ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้ กำหนดเช่นนั้นหรือถึงแม้จะมีกำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในอนาคตที่ต้องมีการแก้ไขให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญก็ตาม ก็ไม่ได้มีความหมายตามที่ข้อตกลงกำหนดที่ได้อธิบายไว้แล้วในข้อ ก

ด้วยเหตุที่ข้อตกลงไม่ได้มีสถานะเป็นกฎหมาย แต่การปฏิบัติตามข้อตกลงมีผลทำให้ยกเว้นการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และบางส่วนก็ทำให้มีการปฏิบัติที่ผิดแผกไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดกระบวนการขั้นตอนทุกอย่างในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงเป็นการเกินสถานะและผิดหลักความชอบด้วยกฎหมายที่ระเบียบปฏิบัติมีผลเป็นการยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมาย ถึงแม้ประเทศไทยจะยอมรับระเบียบปฏิบัติราชการที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ออกหรือรับรองไว้ที่ออกโดยผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่อาศัยอำนาจบังคับบัญชาว่าเป็นระเบียบปฏิบัติราชการอย่างหนึ่งที่มีผลบังคับต่อผู้ใต้บังคับบัญชาก็ตาม แต่ระเบียบเหล่านั้นจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และไม่มีผลให้มีการยกเว้นกฎหมาย หรือผิดแผกไปจากกฎหมาย ระเบียบใดที่ออกมาโดยขัดต่อกฎหมาย ระเบียบนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ เพราะฉะนั้นเมื่อข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาให้ความผิดอาญา พ.ศ.2498 มีบางส่วนที่ให้เกิดการปฏิบัติที่ผิดแผกไปจากกฎหมาย และก็มีบางส่วนที่เป็นการยกเว้นกฎหมายตามหลักเรื่องความชอบด้วยกฎหมายแล้วข้อตกลงฉบับนี้ใช้บังคับไม่ได้ แต่ก็มีการใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

จากข้อดี ที่ได้จากข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 จะเห็นว่าข้อดีที่ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแก้ปัญหาการซ้อนกันของกฎหมาย หรือการช่วยรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแบบทหาร หรือข้อตกลงทำให้หลักประกันในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับทหารมีมากกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งข้อดีเหล่านี้ก็เป็นข้อดีที่ไม่ได้เป็นความมุ่งหวังของผู้ทำข้อตกลงแต่แรกกล่าวคือ ข้อตกลงที่ทำกันมีความมุ่งหมายที่จะเป็นระเบียบปฏิบัติ เพื่อหาทางป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์การกระทบกระทั่งระหว่างทหารกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เพราะสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้การแข่งขันอำนาจของทั้งสองฝ่าย โดยที่ฝ่ายทหารจะเป็นผู้ควบคุมอำนาจรัฐได้มากกว่า ต่อมาเมื่อเหตุการณ์เหล่านั้นผ่านไป ประเทศมีการพัฒนาด้านการเมืองการปกครองที่ดีขึ้นกว่าเดิม การแข่งขันอำนาจระหว่างสองฝ่ายจึงไม่ค่อยปรากฏให้เห็นชัดเจนที่เพิ่มขึ้นเพื่อป้องกันเหตุร้ายในการปะทะกันระหว่างทหารกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงไม่ค่อยจะมีความจำเป็นต่อไป เพราะต่างฝ่ายต่างรู้หน้าที่ของตนและกันดี ถ้าใครทำผิดก็ต้องรับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง การปฏิบัติในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน มีการให้ความร่วมมือกันมากขึ้น ดังนั้น ข้อตกลงจึงถูกใช้เบี่ยงเบนไปจากจุดมุ่งหมายเดิม ซึ่งเป็นการให้ประโยชน์กับฝ่ายทหาร แต่ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ได้รับประโยชน์บ้างในแง่ที่ว่าทำให้การปฏิบัติตามกฎหมายมีความชัดเจนขึ้น เช่น ในเรื่อง การสอบสวน การควบคุม แต่เมื่อพิจารณาจากข้อเสียของข้อตกลงจะเห็นว่าข้อตกลงก็มีข้อเสียอยู่หลายประการด้วยกัน ซึ่งได้แก่การที่ข้อตกลงทำให้เกิดผลเสียต่อหลักการดำเนินคดีอาญา ทำให้การบังคับใช้กฎหมายหมดความศักดิ์สิทธิ์ การปฏิบัติตามข้อตกลงบางข้อก็เป็น การเพิ่มภาระให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ อย่างเช่นในเรื่องการตรวจค้น และข้อเสียของข้อตกลงประการต่อมาก็คือ ข้อตกลงทำให้เกิดภาพทหารมีสิทธิมากกว่าประชาชน ทั้งที่โดยหลักการแล้วทหารก็มีสิทธิเช่นเดียวกับประชาชนไม่ได้มีสิทธิมากกว่าประชาชนแต่อย่างใด และบางกรณีก็มีสิทธิน้อยกว่าประชาชน เช่นในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพหรือ จรรยาบรรณ และข้อเสียของ

ข้อตกลงอีกประการหนึ่งก็คือ ข้อตกลงทำให้เกิดการผิดหลักความชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากข้อตกลงฯ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้มีบางข้อที่เป็นการยกเว้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีหลายข้อที่กำหนดนอกเหนือจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการกำหนดไว้ เช่น เรื่องการตรวจค้นนายทหารชั้นสัญญาบัตร การร่วมฟังการสอบสวนโดยนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งการที่ข้อตกลงฯ ซึ่งมีใช้กฎหมายแต่มีลักษณะที่เป็นระเบียบปฏิบัติราชการอย่างหนึ่ง (ซึ่งผู้ทำข้อตกลงมีความมุ่งหมายเช่นนั้น) ยกเว้นกฎหมาย แต่ยังคงมีการบังคับใช้กันอยู่จึงเป็นการใช้ที่ผิดหลักความชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อข้อตกลงมีทั้งข้อดีข้อเสีย ในการแก้ไขหรือยกเลิกข้อตกลงบางข้อก็จะต้องนำข้อดีข้อเสียมาพิจารณากล่าวคือ ส่วนของข้อตกลงข้อไหนที่เป็นข้อดีที่ให้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ควรที่จะคงไว้ในส่วนของข้อตกลงข้อใดที่เป็นข้อเสีย และไม่มี ความจำเป็นอีกต่อไป ตามภาวะเหตุการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเราจะได้มาพิจารณาว่าส่วนขอข้อตกลงที่ควรยกเลิกมีอะไรบ้าง และส่วนของข้อตกลงที่ควรคงไว้มีอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำไปหาข้อสรุปในการขอเสนอแก้ไขข้อตกลงต่อไป

3.5 ส่วนของข้อตกลงที่ควรยกเลิก หรือแก้ไข

จากที่ได้ศึกษามาแล้วในหัวข้อที่ผ่านมาถึงเรื่องข้อดีข้อเสียของข้อตกลง ซึ่งจะเห็นว่าเป็นข้อตกลง มีข้อเสียอยู่หลายประการด้วยกัน ส่วนที่ทำให้เกิดผลเสียนั้นก็ควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ส่วนของข้อตกลงที่วางก็ได้แก่

ก. เรื่องการจับกุมทหารในความผิดลหุโทษ

ตามข้อตกลง ข้อ 8 ทหารสวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญาฐานลหุโทษ หรือกระทำผิดต่อกฎหมายอื่นอันมิใช่ปรับสถานเดียว ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชี้แจงให้ผู้กระทำผิดไปสถานีตำรวจโดยดี หากปรากฏว่าทหารไม่ยอมไปก็ให้จัดยศ ชื่อ เครื่องหมาย และสังกัดไปแจ้งให้พนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการติดต่อกับผู้บังคับบัญชาทหารให้ส่งตัวไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการทางคดี

ซึ่งตามข้อตกลงข ข้อนี้ ทหารจะไม่ยอมไปในทันทีก็ได้ ก่อให้พนักงานสอบสวนติดต่อกับผู้บังคับบัญชาทหารให้ส่งตัวมาภายหลังก็ได้ แต่เนื่องจากในปัจจุบันนี้คดีความที่พนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบมี มากเฉลี่ยแล้วพนักงานสอบสวนคนหนึ่งรับผิดชอบถึงประมาณ 300 คดีต่อปี ที่เป็นเช่นนี้เพราะกำลังพลในการสอบสวนมีน้อย แต่มีคดีความเพิ่มขึ้นทุกปี และแต่ละคดีพนักงานสอบสวนก็ต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ต่อรูปคดี ซึ่งจากภาระกิจตรงนี้ก็สร้างความลำบากให้กับพนักงานสอบสวนอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว ถ้าทหารยอมให้ความร่วมมือตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้คือ มาที่สถานีตำรวจเพื่อที่จะถามค่าให้การ หรือไม่ก็มีการปรับตามฐานความผิด ซึ่งมีค่าปรับไม่มากเพราะคดีลหุโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือคดีอื่น ๆ เช่น คดีตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก เมื่อมีการเปรียบเทียบปรับคดีก็เป็นอันเสร็จเรียบร้อย นอกจากจะทำให้คดีเสร็จสิ้นกันไปด้วยความรวดเร็วแล้วยังเป็นการลดภาระของพนักงานสอบสวน ทำให้มีเวลาที่จะทำงานในคดีอื่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทางฝ่ายทหารเองก็ไม่ต้องเป็นเรื่องเป็นความจะได้จบสิ้นกันในวันเดียว ถ้าทหารไม่ยอมไปชั้นตอนต่อมาคือมีการส่งหนังสือมาถึงผู้บังคับบัญชา กว่าหนังสือจะมาถึง กว่าที่ผู้บังคับบัญชาจะส่งตัวก็ใช้เวลาหลายวัน หรือไม่บางครั้งเมื่อมีการส่งหนังสือมาก็เจียบหายไป พนักงานสอบสวนต้องส่งหนังสือมาทวง ซึ่งบางครั้งก็ได้รับความร่วมมือด้วยดี บางครั้งก็ไม่ได้รับความร่วมมือ ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดปัญหาความยุ่งยาก เป็นการลดภาระของพนักงานสอบสวนและขณะเดียวกันก็เป็นการทำให้คดีความของทหารผู้นั้นเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว จึงควรที่จะยกเลิกข้อตกลงข้อนี้ และถ้าพิจารณาในแง่มุมหนึ่งพบว่า การปฏิบัติตามข้อตกลงข้อนี้น่าจะไม่มีผลในทางปฏิบัติแล้ว เพราะทหารเองเพื่อไม่ให้เสียเวลากับคดีก็จะยอมไปสถานีตำรวจเพื่อทำการเปรียบเทียบ

ปรับแก้โดยดี โอกาสที่จะไม่ยอมไปมีน้อย ข้อตกลงในข้อ 8 นี้ จึงไม่น่าจะมีการปฏิบัติโดยการไม่ยอมไปสถานีตำรวจ เพราะเป็นการเสียเวลากับทหารผู้หนึ่งเองด้วย เมื่อนำเหตุผลที่ข้อตกลงฯ ข้อนี้ ทำให้เกิดภาระแก่พนักงานสอบสวน และคดีล่าช้าไม่เสร็จสิ้นไปเสียทีเดียว และโดยความเป็นจริงข้อตกลงข้อนี้ก็ไม่น่าจะมีการใช้กันแล้ว จึงเห็นว่าข้อตกลงข้อนี้ควรที่จะยกเลิกเสีย เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คดีจะได้เสร็จสิ้นกันด้วยความรวดเร็ว เป็นการลดภาระให้กับพนักงานสอบสวนและเป็นการไม่สร้างความลำบากให้กับตัวทหารที่กระทำผิด และผู้บังคับบัญชาทหารด้วย ข้อตกลงที่ต้องยกเลิกในประเด็นการจับกุมทหารในความผิดลหุโทษคือ ข้อตกลงข้อ 8

ข. การตรวจค้นทหารสวมเครื่องแบบ

ตามข้อตกลงฯ ข้อ 23 ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจมีความสงสัยโดยเหตุอันสมควรว่าทหารสวมเครื่องแบบคนหนึ่งคนใดมีสิ่งของไว้ในครอบครองเพื่อใช้ในการกระทำผิด หรือได้มาจากการกระทำผิด หรือมีไว้เป็นความผิด ก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจกระทำการตรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้ามียุทธรูปทหารอยู่ในที่ที่จะทำการตรวจค้น ก็ให้ร้องขอสารวัตรทหารจัดการให้ ถ้าสารวัตรทหารไม่ยินยอมทำการตรวจค้นให้ ก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการตรวจค้นเอง สถานที่ตรวจค้นให้หาสถานที่ที่เหมาะสมเท่าที่จะหาได้ในภูมิประเทศนั้น ถ้าทหารมิได้สวมเครื่องแบบ ก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทำการตรวจค้นเหมือนบุคคลธรรมดา

สำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตร การตรวจค้นต้องมีเหตุผลอันสมควรยิ่งกว่า เหตุผลธรรมดา

การตรวจค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 “ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถานเว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ตรวจค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

จะเห็นว่า การตรวจค้นทหารตามเครื่องแบบตามข้อตกลงข้อ 23 นั้นถ้าเป็นกรณีของทหารชั้นประทวน การตรวจค้นจะทำได้เมื่อมีความสงสัยโดยเหตุอันสมควร กรณีของทหารชั้นสัญญาบัตร การตรวจค้นต้องมีเหตุผลอันสมควรยิ่งกว่า เหตุผลธรรมดา ซึ่งทั้งสองกรณีแตกต่างกันไปจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่การตรวจค้นสามารถกระทำได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัย คำว่า มีความสงสัยโดยเหตุอันสมควรกับคำว่ามีเหตุผลอันสมควรยิ่งกว่า เหตุผลธรรมดา ต่างกับคำว่า เหตุอันควรสงสัย เพราะคำว่ามีความสงสัยโดยเหตุอันสมควรนั้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต้องมีพยานหลักฐานแน่นอนหนาพอที่จะสามารถอ้างได้ว่าผู้ที่จะถูกตรวจค้นมีสิ่งของที่ได้ใช้ในการกระทำผิด หรือได้มาจากการ

กระทำผิด หรือมีสิ่งของผิดกฎหมายซุกซ่อนอยู่ ตามข้อตกลงฯ นั้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ นอกจากจะมีความสงสัยแล้วต้องมีเหตุอันสมควรด้วย ซึ่งเหตุอันสมควรก็มาจากเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นซึ่งหน้า หรือผู้กระทำผิดกำลังหนี และติดตามไปได้ หรือมีคนยืนยันหลายคนว่าเห็นผู้กระทำผิดมีสิ่งของผิดกฎหมายอยู่ แต่การที่ตำรวจตั้งด่านตรวจอยู่เป็นปกติธรรมดา ไม่ถือว่ามีเหตุผลอันควรในการที่จะตรวจค้นทหารสวมเครื่องแบบ เพราะไม่มีเหตุการณ์หรือพยานที่จะยืนยันได้ว่าทหารผู้นั้นมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือใช้ในการกระทำผิด หรือมีไว้เป็นความผิดซุกซ่อนอยู่ บ่อยครั้งที่เมื่อมีการตั้งด่านตรวจเมื่อมีทหารสวมเครื่องแบบผ่านมาตำรวจไม่กล้าค้นเพราะไม่มีเหตุผลอันสมควรตามข้อตกลงฯ ซึ่งทำให้ทหารถือโอกาสซุกซ่อนสิ่งผิดกฎหมายผ่านไปได้ ส่วนในกรณีของนายทหารชั้นสัญญาบัตรการตรวจค้นยิ่งยากกว่าการตรวจค้นทหารชั้นประทวน เพราะนอกจากมีความสงสัย มีเหตุผลอันสมควรแล้ว เหตุผลนั้นจะต้องเป็นพิเศษยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา คือ ต้องมีหลักฐานที่ชัดเจนแน่นหนาที่สุด อย่างเช่น ต้องกระทำผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับ เพราะมีการกลั่นกรองในขั้นตอนการออกหมายมาแล้วขั้นหนึ่ง ถ้ามีเพียงพยานบุคคลให้การว่านายทหารผู้นั้นมีสิ่งของอยู่ในความครอบครองที่ผิดกฎหมายก็ไม่สามารถตรวจค้นได้ เพราะเป็นเหตุผลธรรมดา ซึ่งอาจจะเป็นการเข้าใจผิดของพยานผู้นั้นก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องการตรวจค้นนี้เนื่องจากทหารที่สวมเครื่องแบบอยู่นั้น เครื่องแบบที่สวมเป็นเครื่องแบบพระราชทานและที่สำคัญมียศติดอยู่ด้วย จึงควรให้เกียรติกับเครื่องแบบ และบางครั้งทหารที่สวมเครื่องแบบนี้ก็กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความสะดวกในการตรวจค้น จึงควรที่จะแก้ไขให้เหมาะสม แต่ไม่ต้องถึงขนาดยกเลิกให้ใช้การตรวจค้นตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ โดยการแก้ไขให้การตรวจค้นทหารสวมเครื่องแบบไม่ว่าจะเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรหรือไม่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องมีความสงสัยโดยเหตุอันสมควร แต่ไม่ต้องถึงขนาดมีเหตุอันสมควรยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา ซึ่งจะทำให้เกิดความลำบากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และอาจเป็นช่องทางให้กับทหารผู้กระทำผิดซุกซ่อนสิ่งของผิดกฎหมายไว้ก็ได้ ข้อตกลงที่ต้องแก้ไขในประเด็นเรื่องการตรวจค้นทหารสวมเครื่องแบบ คือ ข้อตกลงข้อ 23

ค. การร่วมฟังการสอบสวน

เรื่องการร่วมฟังการสอบสวนที่ให้นายทหารชั้นสัญญาบัตรไปร่วมฟังการสอบสวนในกรณีที่ทหารเป็นผู้ต้องหา กำหนดอยู่ในข้อตกลงข้อ 26 ทวิ ซึ่งมีข้อความว่า

คดีอาญาที่ทหารเป็นผู้ต้องหา นอกจากที่กล่าวไว้ในข้อ 26 พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนในคดีนั้นในโอกาสแรก ถ้าฝ่ายทหารที่มาร่วมฟังการสอบสวนมีความสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใดในการสอบสวน ก็ให้ร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้

ซักถามให้ ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ซักถามให้ ก็ให้ฝ่ายททที่มาร่วมฟังการสอบสวนทำบันทึกในข้อที่พนักงานไม่ซักถามคิดไว้ในสำนวนการสอบสวน ส่วนวิธีที่จะนำพยานเข้าสอบสวนนั้น ให้อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวน แต่กรณีที่ฝ่ายททจะนำพยานเข้าสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนขัดข้อง ก็ให้ฝ่ายทททำบันทึกเหตุที่ขอพยานเข้าสอบสวนคิดสำนวนไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการหรืออัยการทหารต่อไป เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น'

"การร่วมฟังการสอบสวน" หมายถึง ร่วมฟังการสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มดำเนินการสอบสวนจนปิดสำนวนการสอบสวน'

ซึ่งในการปฏิบัติตามข้อตกลงข้อนี้ในปัจจุบันจะมีนายททพระธรรมนูญ ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายในกองทัพบกร่วมฟังการสอบสวน ดังเช่นในกรณีของร้อยเอกมนัส พรหมเผ่า หรือร้อยเอกวิษณุ แก้วมณี ดังที่ยกตัวอย่างมาแล้ว ผลจากการที่มีข้อตกลงข้อนี้ทำให้เกิดภาพททที่มีสิทธิ์ดีกว่าประชาชนเพราะในการสอบสวนกับบุคคลอื่น ๆ ทั่วไปนั้น บุคคลเหล่านั้นจะต้องจัดทำทนายมาเอง และก็ไม่ได้เข้าร่วมฟังในการสอบสวนแต่อย่างใด ถึงแม้ในปัจจุบันนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241 จะบัญญัติให้ทนายหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบปากคำผู้ต้องหาได้ก็ตามแต่ก็ไม่เหมือนกัน เพราะในกรณีของททนั้นนายททที่เข้ามาในฐานะตัวแทนของฝ่ายททอย่างเป็นทางการที่การเบิกเบียดเบียดเดินทางตามแบบของทางราชการ มิได้มาในฐานะส่วนตัวทั้ง ๆ ที่ถืออาญาเป็นถือความผิดที่ได้กระทำการส่วนตัวไม่ได้กระทำในหน้าที่ราชการแต่อย่างใด มิได้มาในฐานะส่วนตัวเหมือนกับกรณีของบุคคลอื่น ๆ ทั่วไปที่จะต้องจัดทำทนายหรือผู้ที่ไว้วางใจมาเอง และในเรื่องผลของการสอบสวนก็มีผลต่อรูปคดี เพราะการที่ต้องให้ฝ่ายททมาร่วมฟังการสอบสวน ตั้งแต่เริ่มแรกของการดำเนินคดี ทำให้การเริ่มต้นคดีล่าช้าเพราะต้องรอให้ฝ่ายททมาร่วมฟังการสอบสวนด้วย ซึ่งในการคิดต่อจะต้องมีหนังสืออย่างเป็นทางการ นัดวัน เวลาให้ตรงกัน ซึ่งกว่าจะเริ่มดำเนินคดีความจำของผู้ต้องหาหรือพยานก็อาจลืมนึกว่ารายละเอียดได้ไม่หมด พยานหลักฐานที่สำคัญซึ่งได้มาจากการสอบสวนผู้ต้องหาก็อาจเสื่อมสภาพไป หรือมีการเคลื่อนย้ายสูญหายไป ซึ่งก็จะทำให้ขาดพยานหลักฐานที่จะเอาผิดกับผู้กระทำผิด แต่ถ้าให้ทนายหรือผู้ซึ่งไว้วางใจก็สามารถที่จะดำเนินการได้ทันที ดังนั้นข้อตกลงข้อ 26 ทวิ ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ฝ่ายททมาร่วมฟังการสอบสวนนี้จึงควรคัดออกไป แล้วให้ใช้การร่วมฟังการสอบสวนตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241 แทนเพื่อจะได้ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันกับประชาชน และข้าราชการอื่น ๆ

และทำให้การเริ่มต้นคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องอันจะทำให้พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินคดี ข้อตกลงที่ต้องแก้ไขตามประเด็นในเรื่องการสอบสวนนี้ได้แก่ ข้อตกลงข้อ 26 ทวิ

ง. การควบคุมทหารผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องข้อดีของข้อตกลงฯ ที่ช่วยแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนกันของกฎหมาย ซึ่งมีส่วนหนึ่งของข้อตกลงที่ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการควบคุมตัวของทหารที่ถูกจับในชั้นสอบสวน โดยที่ตามกฎหมายของทั้งสองฝ่ายต่างกำหนดให้มีอำนาจในการควบคุม ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร แต่เนื่องจากมีข้อตกลงจึงทำให้การควบคุมทหารทุกกรณี ฝ่ายทหารจะเป็นผู้รับตัวมาควบคุม ซึ่งการควบคุมของฝ่ายทหารตามมาตรา 46 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารนั้นถูกควบคุมโดยใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาสั่งซึ่ง ซึ่งทำให้ยากต่อการประกันตัว เพราะเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาที่จะลงโทษผู้กระทำผิด บางครั้งเกิดการขังลี้มจนการพิจารณาคดีเสร็จเด็ดขาด ซึ่งปรากฏว่าให้รอลงอาญาไว้ก่อนบ้าง ซึ่งก็จะเกิดความเสียหายต่อผู้ต้องหา ในกรณีของทหารที่กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร หรือตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องระเบียบ วินัย สมรรถภาพ จรรยาบรรณของทหารที่ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษโดยการขังตามมาตรา 46 นั้นก็สามารถที่จะกระทำได้ เพราะเป็นเรื่องภายในของฝ่ายทหาร และอีกส่วนหนึ่งเป็นการเสริมสร้างรักษาระเบียบวินัยแบบแผนแบบทหารให้อยู่ในระเบียบวินัยที่เคร่งครัด เพราะทหารเป็นผู้ถืออาวุธจึงต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่เข้มแข็งเพื่อการควบคุมสั่งการจะกระทำได้ง่าย แต่ในกรณีของทหารที่ไปกระทำความผิดร่วมกับฝ่ายพลเรือนที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารนี้ ควรที่จะถูกควบคุมโดยฝ่ายพลเรือนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะท้ายที่สุดก็ต้องถูกพิจารณาในศาลพลเรือน ซึ่งถ้าหากให้ควบคุมโดยฝ่ายพลเรือนก็จะทำให้เกิดความสะดวกในการนำตัวทหารผู้ต้องหามาสอบสวน ซึ่งจะทำการสอบสวนเมื่อไหร่ก็ได้ เพราะบางครั้งการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังมีประเด็นที่คัดค้านลี้มสอบสวนต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติม ถ้าอยู่ในความควบคุมของฝ่ายพลเรือนก็จะสะดวก และในเรื่องการขออำนาจศาลฝากขังก็จะทำได้ง่าย สะดวกรวดเร็วกว่าการที่ให้ฝ่ายทหารไปควบคุม ในเรื่องของการขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวก็สามารถที่จะกระทำได้ตามขั้นตอนและวิธีการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งก็จะทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ต้องหามากขึ้น อย่างไรก็ตามดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในกรณีของทหารที่กระทำความผิดตามวินัยทหาร หรือที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารก็ต้องให้ฝ่ายทหารเป็นผู้ควบคุม เพราะเป็นเรื่องภายในของฝ่ายทหารและต้องพิจารณาในศาลทหาร ดังนั้นในการแก้ไขข้อตกลง จึงควรที่จะแก้ไขโดยการเพิ่มข้อความในข้อตกลงให้กรณีที่เป็นคดีที่ไม่อยู่ใน

อำนาจของศาลทหารให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนในกรณีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้ฝ่ายทหารมารับตัวและทำความตกลงนัดวันในการนำตัวมาสอบสวนตามเดิมซึ่งข้อตกลงฯ ที่อยู่ในประเด็นของการแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องการควบคุมนี้ก็ได้แก่ ข้อตกลงฯ ข้อที่ 18, 26 ทวิ

3.6 ส่วนข้อตกลงที่ควรคงไว้

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานในกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ.2498 มีทั้งข้อดีข้อเสีย ส่วนใดที่เป็นส่วนที่ทำให้เกิดข้อเสีย และไม่มีผลจำเป็นอีกต่อไป ในสถานการณ์ปัจจุบันก็ควรที่จะยกเลิกหรือมีการแก้ไข และส่วนใดที่เป็นข้อดีและยังประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานก็ควรที่จะคงไว้ ไม่ต้องมีการยกเลิกเพื่อจะได้ให้ประโยชน์ต่อทางราชการให้มากที่สุด ในส่วนของข้อตกลงที่เป็นข้อเสียและควรที่จะยกเลิกหรือแก้ไขก็ได้พูดไปแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา ในหัวข้อนี้จะพูดถึงข้อตกลงที่เป็นข้อดี มีประโยชน์กับทางราชการควรที่จะคงไว้ ซึ่งจากการพิจารณาข้อตกลงมีอยู่หลายข้อด้วยกันที่ควรคงไว้ ได้แก่

ก. การสอบสวนทหาร

ตามข้อตกลงข้อ 26 กับ 26 ทวิ

ข้อ 26 การสอบสวนคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งเกิดขึ้นภายในเขตที่ตั้งทหารหรือเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกัน หรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วยวินัยทหาร หรือความลับของทางราชการทหาร โดยปกติให้อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายทหารทำการสอบสวนตามวิธีพิจารณาความอาญาทหาร แต่ถ้าฝ่ายทหารร้องขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยอ้าพั้ง หรือร่วมกับฝ่ายทหาร ก็ให้พนักงานสอบสวนให้ความร่วมมือตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ

ข้อ 26 ทวิ คดีอาญาที่ทหารเป็นผู้ต้องหานอกจากที่กล่าวในข้อ 26 พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เหตุที่ต้องคงข้อตกลงในส่วนนี้ไว้ก็เพราะตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร มาตรา 47

นายทหารพระธรรมนูญ หรืออัยการทหารมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ถ้ามีเหตุอันสมควร ผู้บังคับบัญชาจะสั่งให้นายทหารชั้นสัญญาบัตรทำการสอบสวนก็ได้ ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามมาตรา 47 นี้ไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวน ทหารกระทำผิดอาญา จึงทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนของอำนาจสอบสวน กล่าวคือ กรณี โทษที่ฝ่ายทหารเป็นผู้สอบสวน และกรณีใดที่ทางพนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบสวนว่าจะทำการสอบสวนพร้อมกันโดยต่างฝ่ายต่างสอบสวนไม่ได้

ซึ่งในกรณีปัญหานี้ ข้อตกลงข้อ 26 26 ทวิ กำหนดไว้ชัดเจนว่า ในกรณีที่ เป็นคดีที่ทหารกระทำผิดที่เกิดขึ้นภายในเขตที่ตั้งทหาร หรือเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกัน หรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วยวินัยทหาร หรือความลับของทางราชการทหารให้ฝ่ายทหารทำการสอบสวนตามวิธีพิจารณาความอาญาทหาร ส่วนในกรณีของคดีอื่นนอกจากที่กล่าวมาให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตัวอย่างการปฏิบัติตามข้อตกลงข้อนี้แล้วทำให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน

ตัวอย่างที่ 1 จำสิบตรี ก สังกัดกองทัพบกที่ 4 ทำร้ายจำสิบโท บ สังกัดกองทัพบกที่ 4 เช่นเดียวกัน เหตุเกิดบริเวณตลาดหน้าค่ายวชิราวุธ

ตามกรณีตัวอย่าง ทั้งพนักงานสอบสวนและอัยการทหาร หรือนายทหาร พระธรรมนูญ หรือนายทหารชั้นสัญญาบัตร เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งมีอำนาจสอบสวนความผิดของจำสิบตรี ก แต่เมื่อปฏิบัติตามข้อตกลงกรณีนี้ ทางฝ่ายทหารเป็นผู้สอบสวนเพราะเป็นกรณีคดีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกัน

ตัวอย่างที่ 2 จำสิบเอก ก สังกัดกองทัพบกที่ 4 ทำร้ายนาย ข ราษฎรหมู่ 5 ตำบลปากพูน อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช บาดเจ็บสาหัส เหตุเกิดที่บริเวณตลาดท่าแพ หน้าค่ายวชิราวุธ

ตามกรณีตัวอย่าง ทั้งพนักงานสอบสวนและอัยการทหาร หรือนายทหาร พระธรรมนูญ หรือนายทหารชั้นสัญญาบัตร เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งมีอำนาจสอบสวน เพราะเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่เมื่อปฏิบัติตามข้อตกลง กรณีนี้ทางพนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบสวนเพราะไม่ใช่กรณีคดีที่เกิดขึ้นในบริเวณที่ตั้งทหารและไม่ได้เป็นคดีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เป็นทหารด้วยกัน

ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายทั้งพนักงานสอบสวน และอัยการทหาร หรือนายทหารพระธรรมนูญ หรือนายทหารชั้นสัญญาบัตรอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชาสั่ง จึงควรที่จะคงข้อตกลงในส่วนนี้ไว้

บ. การตรวจค้นสิ่งของที่เป็นราชการลับ หรือสิ่งของซึ่งอาจเป็นอันตราย หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหาย

ตามข้อตกลงข้อ 24

ในการตรวจค้น ถ้าสิ่งของใดเป็นราชการลับ ให้นายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทำหนังสือรับรองกำกับสิ่งนั้น และให้ผู้ควบคุมรับแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบก่อน ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพึงงดเว้นการตรวจค้น เฉพาะสิ่งของดังกล่าว แต่ให้ทำบันทึกเหตุงดเว้นการตรวจค้น และลงชื่อรับรองไว้ทั้งสองฝ่าย แล้วรีบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาของตนทราบต่อไป

ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ชั้นปลัดอำเภอขึ้นไป หรือตำรวจชั้นสัญญาบัตร หรือหัวหน้าสถานีตำรวจ หรือหัวหน้ากับสถานีตำรวจ หรือผู้รักษาราชการแทนยังจิตใจสงสัยก็ให้ทำเครื่องหมายลงชื่อทั้ง 2 ฝ่าย ปิดกำกับไว้ที่หีบห่อนั้น และเมื่อสิ่งของถึงสถานที่ปลายทางให้ฝ่ายทหารตั้งกรรมการเปิดตรวจสิ่งของและทำบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารผู้มีหน้าที่ตั้งกรรมการจะต้องมีตำแหน่งแต่ชั้นผู้บังคับบัญชากองพัน ผู้บังคับการเรือ ผู้บังคับฝูงบินขึ้นไป หรือผู้บังคับหน่วยทหารอิสระ ผลของการตรวจค้นจะพบหรือไม่พบสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายก็ตาม ให้ฝ่ายทหารทำหนังสือแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบโดยด่วน

การตรวจค้นสิ่งของใดซึ่งอาจเป็นอันตราย หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งของนั้น ให้ผู้ควบคุมสิ่งของนั้นแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจทราบ แต่ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจยังจิตใจสงสัยอยู่ ให้ทำบันทึกการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐานยึดไว้ทุกฝ่าย และให้ทำเครื่องหมายลงชื่อทั้งสองฝ่ายปิดกำกับไว้ที่สิ่งของหรือหีบห่อนั้น ให้ทั้งสองฝ่ายรีบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาของตนทราบ เพื่อตรวจสอบแล้วแจ้งผลให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจทราบต่อไป

การปฏิบัติ ตามข้อตกลงในส่วนนี้เป็นการป้องกันความเสียหายอันเนื่องมาจากความลับของทางราชการถูกเปิดเผย และเป็นการป้องกันอันตราย ความเสียหายอันเกิดจากพวกวัดถูกระเบิด ส่วนผสมทางเคมีที่ใช้ทำอาวุธ และสารอันตรายอื่น ๆ สิ่งของเหล่านี้ นอกจากจะทำความเสียหายให้กับตัวเองแล้วยังทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไปได้ด้วย

ดังนั้น เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่เกิดขึ้นจากการตรวจค้น จึงควรที่จะสงวน ข้อตกลงในส่วนนี้ไว้ต่อไป

ค. การแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการที่ทหารกระทำผิดอาญา

คดีที่ ทราบกันแล้วในระบบของทหารนั้น มีความมุ่งหมายอยู่ที่การบังคับบัญชาให้ทหารอยู่ในระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด ทหารจึงต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาทหารจะต้องทราบอยู่ตลอดเวลาว่าผู้บังคับบัญชาขณะนี้อยู่ที่ไหน กำลังทำอะไร แม้แต่ในกรณีของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางทหาร ก็จะต้องมีผู้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดี ตั้งแต่เริ่มจนคดีเสร็จเด็ดขาด ดังนั้นในกรณีของทหารกระทำผิดอาญาที่ถูกจับ จึงต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยต้นสังกัด และติดตามผลการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ในคดีนั้น ตั้งแต่เริ่มคดีจนสิ้นสุดกระบวนการ และอีกทางหนึ่งเพื่อป้องกันการหนีราชการทหารเมื่อได้รับการประกันตัวหรือเมื่อคดีลงโทษถึงที่สุดแล้ว และในกรณีที่มีเหตุการณ์ร้ายแรง เช่น ค่ำรวจ ทหารยกพวกวิวาทหรือเกิดจลาจลที่มีทหารร่วมอยู่ด้วยจะเป็นการระงับเหตุได้ทันที หรือในกรณีที่ทหารกำลังจะกระทำผิด ถ้าได้แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหารทราบเพื่อจะมาระงับเหตุก็จะช่วยให้เหตุการณ์คลี่คลายไปในทางที่ดีได้ ดังนั้นการแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับทหารที่กระทำผิดอาญาคามข้อตกลง ข้อ 17 จึงควรที่จะสงวนไว้

ข้อ 17 การแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการที่ทหารกระทำผิดอาญาก็ดี หรือกำลังจะกระทำผิดอาญาก็ดี หรือจะขอเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมาร่วมระงับปราบปรามเหตุที่เกิดขึ้นก็ดี ในกรุงเทพมหานคร ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ติดต่อไปยังผู้บังคับบัญชาทหารที่จะกระทำผิด หรือกำลังกระทำผิด หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงโดยทางหนังสือ หรือส่งนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร หรือประทวนไปชี้แจง

(2) ถ้าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องร้ายแรง เช่น ค่ำรวจ ทหาร ยกพวกวิวาทกันหรือเกิดจลาจล ซึ่งมีทหารร่วมอยู่ด้วย เป็นต้น และต้องขอเจ้าหน้าที่ทหารมาช่วยเหลือโดยรีบด่วน ให้ติดต่อทางโทรศัพท์หรือทางอื่นใดก็ได้ ดังนี้

ก. ทหารบก ให้ติดต่อไปยังผู้บัญชาการมณฑลทหารบก ณ ที่ทำการ หรือที่บ้านพัก หรือติดต่อไปยังกองพันทหารสารวัตรที่ 1 มณฑลทหารบกที่ 1

ข. ทหารเรือ ให้ติดต่อไปยังกองพันสารวัตร กรมนาวิกโยธิน (ที่สถานทหารเรือกรุงเทพฯ)

ค. ทหารอากาศ ให้ติดต่อไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ หรือกองพันทหารสารวัตรทหารอากาศ

ถ้าไม่สามารถจะแจ้งไปยังสถานที่ดังกล่าวนี้ ๑ ให้แจ้งตรงไปกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1

ในจังหวัดอื่น ๑ ให้แจ้งต่อผู้บังคับหน่วยงานที่ทหารผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงทราบ